

FORSKER FORUM

NR. 123 APRIL 1999

30 millioner - til hvad?

Overenskomstresultatet afsatte penge til en ny stillingsstruktur på universiteterne. Men pengene kan også bruges på andre områder ...

Universiteterne skal have moderniseret stillingsstrukturen og ok-resultatet – som kommer ud til medlemsafstemning efter påske - afsatte da også 30 mio. kr. til ”forbedring af løn- og ansættelsesvilkår”. Kritikere påpeger imidlertid, at pengene ikke er forbeholdt universiteterne alene. De kan også bruges på sektorforskningen, biblioteker, arkiver og museer, hvis modparten – Forskningsministeriet – insisterer på det.

Det er en af grundene til, at DM's tillidsfolk på universitetsområdet anbefaler medlemmerne at stemme nej til forhandlingsresultatet. De henviser bl.a. til, at 30 mio. ikke batter meget på et område med løn- og strukturproblemer for 5000 universitetslærere, og at puljen endog risikerer at blive mindre, hvis modparten udnytter forligstekstens åbning mod, at puljen også skal kunne bruges på sektorforskningen m.m. (se s. 16-17)

Skumle bagtanker?

AC-formand Svend M. Christensen erkender at forligsteksten har brede fortolkningsmuligheder, men han er fortrøstningsfuld:

”Den brede tekst er fremkommet i forhandlingsprocessen. Som udgangspunkt var der enighed om i forhandlingerne, at pengene skal bruges som katalysator til at hæve universitetsområdet. Jeg har ikke nogen baggrund for at tro, at Forskningsministeriet har skumle bagtanker, fx at pengene også skulle udbredes til sektorforskningsområdet. For i så fald er det da rigtigt, at 30 mio. kr. ikke er mange penge ...”

AC-formanden mener i øvrigt, at de 30 mio. skal igangsætte en proces med stillingsstrukturen, som universiteterne selv må være med til at finansiere. Til gengæld forventer han så også, at regeringen vil være med til at spytte penge i projektet, fordi det er en samfundsinteresse at modernisere universiteterne. (se s. 12-13)

Arbejdsgiverne – Forskningsministeriet, Undervisningsministeriet, Kulturministeriet og Finansministeriet – mener imidlertid som udgangs-

punkt, at der er tale om et nulsumsspil. Overvejselsen i forhandlingerne skal således gå på, hvordan den eksisterende lønsum mest hensigtsmæssigt kan ”fordeles mellem dem, der er ansat og de opgaver, som skal udføres”, som Forskningsministeriets departementschef udtrykker det (se s. 14).

Svære forhandlinger

Hvis medlemmerne stemmer ja til overenskomstforslaget skal AC og Forskningsministeriet forhandle, hvordan de 30 mio. kr. skal bruges. Sker der så det, at Forskningsministeriet kræver, at pengene skal spredes over et bredt felt – og opstår der alvorlige uenigheder om, hvordan den nye stillingsstruktur skal se ud – så bliver det svære forhandlinger. Og kan parterne ikke blive enige om, hvad pengene skal bruges til, så ryger de automatisk tilbage i de generelle ok-puljer, og kan bruges til helt andre formål...

Forskningsministeriet regner med, at forhandlingerne er afsluttet inden september.

jØ

Taksameter-eftersyn 3
- men det er et åbent spørgsmål om der er forbedringer af taksterne på vej

Professions-bachelor 4
Undervisningsministeren foreslår i merit-forslag, at mellemuddannede skal kunne komme ind på universitetet gennem supplerer. Men hvem skal betale?

Minimalforskere 6
- contra adjunkter. Åben strid om, hvem der skal rammes af nedskæringsrunde på KU-nat.

Universitetsloven 7
De universitetsansatte protesterer mod indskrænkning af medarbejderdemokratiet. Og AC's formand lægger op til ny konfrontation

Øresund som forskningsmekka 8
Nyt tyngepunkt når Øresundsbroen åbner, hedder det glade budskab fra by-geograf. Påstanden afvises dog som vrøvl af en anden specialist

Bestemmer embedsmændene? 19
- spørges der i månedens UNIVERS

TEMA: Overenskomsten 11-18
Forhandlingsresultatet skal til afstemning blandt medlemmerne efter påske. FORSKERforum ser nærmere på resultatet

13 nærgående spørgsmål 12
- om universitetsområdet til fagforeningernes topforhandler. Hvorfor ville arbejdsgiverne for eksempel ikke være med på arbejdstidsaftaler?

Stillingsstrukturen 14
Det er AC og Forskningsministeriet, som skal forhandle en ny struktur. Og parterne skal blive enige om, hvad de 30 millioner ok-kroner skal bruges til. Men hvad siger parterne på forhånd?

Ja eller nej 15-17
Tillidsrepræsentanter analyserer ok-resultatet og giver deres anbefalinger

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Lise Lyck, DJØF
Lektor Jens Heide, IDA
Lektor Carsten Y. Hansen, DM III
(ansv.hav. for dette nummer)
Journalist Jørgen Øllgaard (DJ)
Journalist Jan Vang-Lauridsen

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Lyngbyvej 32 F
2100 Ø

Telefon: 39 15 30 45 lok. 242
Fax: 39 15 32 64
E-mail: Joe@magister.dk

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 18. april 1999

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Lyngbyvej 32F
2100 Ø
Tlf. 39 15 30 45

Magistrenes Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K.
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K.
tlf. 33 95 03 95

IDA
Kalvebod Brygge 31-33
1780 Kbh. V.
tlf. 3318 48 48

IAK
tlf. 33 18 49 00

Oplag: 8.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 33 13 39 32

Tryk: Nørhaven

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

LEDER

Af **CARSTEN Y. HANSEN**,
DM's forskningsinstitutionsafdeling

Hold fast i forskelligheden!

Uhverken universitets- eller sektorforskerne er begejstrede når der tales om sammenlægning af deres institutioner. Der er forskellige motiver bag modstanden mod sammenlægninger. Alligevel er der en række forhold, som begge parter har en fælles interesse i at arbejde. Sammenlægningsplanerne opleves som en trussel mod universiteternes forskningsfrihed og kollegiale demokrati.

Ingen kan være uenig i, at der skal være en ledelse. Men man kan desværre få den opfattelse at nogle mener, at god ledelse er identisk med den stærke mand. God ledelse er ansvarliggørelse, ikke umyndiggørelse. Forskning er nu engang en aktivitet der udspringer af det, der foregår inden i hovedet på mennesker, og den kan ikke ledes gennem traditionel topdown styring.

De universitetsansatte i DJØF, DM og IDA har i en fællesudtalelse afvist den indskrænkning af medarbejderdemokratiet, som der lægges op til i forskningsministerens nye ændringsforslag til universitetsloven, idet man anerkender behovet for at professionalisere de valgte ledere. I de tre organisationers udtalelse peges der tværtimod på forhold, der kan rette op på det demokratiske underskud, der findes i dag (se artikel i dette nr. side 7).

De ansatte i sektorforskningen støtter disse bestræbelser, for der er også fortsat et behov for at udvikle mere demokratiske ledelsesformer på sektorforskningsinstitutionerne og for, at principperne om medbestemmelse og medindflydelse får øget realitet.

Universiteternes forskningsfrihed er ligeledes under pres. Mere eller mindre direkte gennem den voldsomme vækst i programmidler i forhold til frie forskningsmidler.

Der er en fælles interesse i at bevare universiteternes forskningsfrihed. Ud fra almindelige demokratiske principper er det vigtigt, at emner kan belyses, uanset om det er politisk opportunt eller ej. Det er ligeledes vigtigt, at der er et rum, hvor kritik af den fremherskende selvforståelse blandt forskerne frit kan komme til udfoldelse.

Det betyder imidlertid ikke, at der så er frit slag for kontrolleret forskning på sektorforskningsinsti-

tutionerne. Uanset om den bedrives på et universitet eller en sektorforskningsinstitution, er spørgsmålet om det er god eller dårlig forskning. God forskning forudsætter frihed, lyst og engagement. God forskning kommer ikke af forudsigelige forløb, og kreativitet kommer slet ikke til udfoldelse i situationer, hvor forskeren har fået trukket et jerngreb af ensrettet åndelighed ned over hovedet.

Derfor skal vi også med tilfredshed notere hvorledes lederen af RISØ (Forskningsforum 122, s.8-9) konstaterer, at forskningsledelse er en bottom-up proces. Og vi skal anerkende, at Danmarks Forskningsråd har blik for dette, når de i deres seneste års-rapport skriver, at: "Bestyrelserne skal fastsætte rammer, der tager hensyn til forskernes behov for at meritere sig gennem forskningsopgaver, som de selv har været med til at udforme. Sektorforskningsinstitutionernes basismidler skal give rum til finansiering af sådanne forskningsopgaver. Det er vigtigt, at basismidler ikke primært anvendes til medfinansiering af eksterne forskningsprogrammer og til at supplere rekvireret forskning" (Årsrapport 1998, kap.2.7).

Sektorforskningens emne og problemorientering, dens målrettedhed og dens organisering inden for en sammenhængende arbejdsplads får nogle til at vælge dén frem for universitetet. Frem for at skulle undervise, sætter nogle pris på at have meget tid til forskning, og nogle på at være vidensleverandører tæt på den politiske beslutningsproces. Og så lurer der nok også en frygt for, at en sammenlægning med en partner, der lider under ressourcemæssig udsultning, kan ende i kannibalisme.

Ønsket om at bringe hele forskningsverdenen på den samme, let overskuelige formel kan måske nok tilfredsstillende magt- og kontrolmenneskers ambitionsniveau, men set indefra vil det ødelægge langt mere, end det gavner. Både universitets- og sektorforskningen er bedst tjent med, at der eksisterer en mangfoldighed. Det er som bekendt i forskelligheden, at man bliver opmærksom på sine styrker og svagheder. Som forsker er det også en skræmmende tanke, hvis udviklingen går i retning af, at der kun er én forskningsarbejdsplads, hvor man kan bruge sine kvalifikationer. Det vil skabe afhængighed, og det er lige præcis ikke under de vilkår, at god forskning trives.

Taksametereftersyn

Men det er tvivlsomt om der vil ske forbedringer af takster ud fra en vurdering af de reelle omkostninger – for hidtil er satserne fastsat efter politiske vurderinger og hensyn

Taksametrene for studenternes gennemførelse har været faste siden 1994. Det har nogle fag fundet urimeligt, enten fordi den faste indplacering dengang var alt for vilkårlig, eller fordi deres vilkår har ændret sig siden. Men indtil nu har Undervisningsministeriet ikke villet røre ved takststørrelserne.

Nu ser der imidlertid ud til at ske noget, for Margrethe Vestagers ministerium har sat et "taksteftersyn" i gang. En teknisk gennemgang skal belyse de hidtidige principper, om de nuværende takster stadig holder, og om der er behov for omplaceringer.

Sådan lyder meldingen, som nogle områder vil kalde særdeles tiltrængt. Samfundsvidenskab – med en takst på 30.000 kr. i 1999 - har rituelt sendt beklagelser over mange studenter og lave takster til Undervisningsministrene. Nogle humaniorafag har klaget over alt for lave takster, fx har nogle sprogfag været henvist til, at den nye teknologi har medført udgifter til materiel, som slet ikke dækkes af taksterne. Og senest har KU-naturvidenskab set noget af fakultetets krise i, at taksametrene er for lave. De vil gerne have dem hævet fra 53.600 til 61.800 kr. som på Landbohøjskolen og Farmaceutisk Højskole.

Det er imidlertid tvivlsomt, om en "takstanalyse" – fx af de reelle omkostninger – vil få taksterne til at stige på samfundsvidenskab og humaniora. Taksterne er nemlig politisk fastsat. Det betyder, at samfundsvidenskab og humaniora er alvorligt handicappede af et stort studenteroptag, og at politikerne implicit går ud fra, at masseundervisning gør disse uddannelser "billige"...

Takster ikke fastsat efter omkostningsanalyse

Taksametersystemet blev etableret i forbindelse med flerårsaftalen 1993-96.

Undervisningsministeriet understregede ved fastsættelsen af taksterne, at de var "en politisk fastsat pris", der tog udgangspunkt i, at de samlede udgifter ikke måtte stige i forhold til før, samt i, hvad staten ville betale for "bestemte ydelser".

Takst-fastsættelsen blev således ikke foretaget efter en detaljeret analyse af de faktiske omkostninger på de enkelte uddannelser. Ved fastlæggelsen af niveauer tog man hensyn til:

- graden af forelæsninger contra småholdsundervisning
- graden af selvstudium contra klasse-

- undervisning
- elementer af færdighedsundervisning, fx sprog og musik
- mængden og karakteren af laboratorieundervisning.

Ministeriet fastsatte dernæst taksten på 20.000 til humaniora og samfundsvidenskab, fordi de var "præget af forelæsninger og selvstudium og følgelig er relativt billige".

På naturvidenskab blev fag uden væsentlig laboratorieundervisning (geografi, matematik) sat til 38.000-43.000, fag med "tørre laboratorier" (datalogi, geologi) til 49.000, fag med "våde" laboratorier (farmaci, agronom mv.) til 56.000-60.000.

De 5-årige ingeniøruddannelser blev sat til 49.000 med henvisning til, at de har "større elementer af forelæsninger og selvstudium".

Og i toppen fik dyrlægeuddannelsen 75.000.

(Kilde: Notat om takstindplacering af 3. Maj 1993, Undervisningsministeriet).

Matematik: Politisk omprioritering

Takstkataloget har stort set været uændrede siden starten i 1994. Taksterne er årligt blevet forhøjet i takt med inflationen. Men i perioden 1997-99 er taksterne årligt blevet beskåret med 1 pct. så regeringen havde penge til at omdisponere, så der har været et mindre realfald.

Ministeriet har fastholdt niveauet, men nogle forhold har peget på, at takstændringer ikke er et teknisk/økonomisk spørgsmål, men snarere et politisk.

Taksterne til de tekniske uddannelser – som var politisk højt prioriteret - blev indplaceret relativt højt: højere end de højst placerede naturvidenskaber (biologi og kemi), men lavere end Landbohøjskolens og Farmaceuthøjskolens. Forklaringen på en højere takstplacering end naturvidenskab var, at ingeniøruddannelserne har "forskelle i undervisningens gennemførelse og tilrettelæggelse med mere intensive undervisningsformer".

En enkelt takstændring har været politisk motiveret, nemlig da matematik i 1997 blev sat ned i takst. Det blev imidlertid kompenseret med en forhøjelse af den faste forskningsbevilling. Hermed

blev fagets forskningsside skånet for at blive beskåret, når studentertallet og taksameter-indtægter falder.

Samfundsvidenskab kræver forbedringer

Samfundsvidenskab har sammen med humaniora de laveste takster og har stort set hvert år klaget over for lave taksterne på området. Den seneste henvendelse skete i december. Man bad om, at den seneste procent-nedskæring skulle bortfalde samt at der indføres et start-taksameter – på fx 10.000 kr. – for hver nyoptaget studerende.

Undervisningsministeren afviste ideen om starttaksameter med henvisning til, at det ville koste en ekstrabevilling på 200 mio. kr – og det ville kun kunne finansieres ved at nedsætte de ordinære takster! Og ministeren syntes i øvrigt slet ikke om ideen: Det ville være en urimelig fristelse til at optage flere studerende, som vil have vanskeligt ved at gennemføre uddannelsen, noterede hun ...

jø

Uddannelseselev	Undervisningstakst ekskl. materiel	Byggeog ekskl. materiel inkl. materiel
Samfundsvidenskab og merkantile uddannelser	12.300	
Samfundsvidenskabelige masteruddannelser		19.200
Jura		
Økonomi m.v.		
Psykologi		
Antropologi		
Sociologiver		
Den sociale kandidatuddannelse		
Æstetisk for socialrådgivere		
Sociale diplomuddannelser		

Taksameter-systemet:

Ordningen betyder, at hver uddannelse får et bestemt taksameter for hver studerende, der er studieaktiv og består sine eksamener. Humaniora og samfundsvidenskab har mange studenter og lave taksametre. Andre fag er laboratorietunge og får høje taksametre.

Sygeplejerske-bachelor

Suppleringsforløb skal give sygeplejersker, lærere, socialrådgivere m.fl. adgang til kandidatuddannelser. Men spørgsmålet er, om Undervisningsministeriet vil betale suppleringen

”Ministeriet lægger op til, at de sygeplejersker selv skal betale for deres suppleringskursus, før de kan optages på bacheloruddannelsen. De skal selv betale levetidskostninger og Åben Uddannelsesgebyret. Men hvis ministeriet mener det alvorligt, at de med at MVU’ere (mellemlange videregående-uddannelse) faktisk skal have mulighed for at sluses ind på universiteternes overbygning, så må ministeriet betale, hvad suppleringsforløbet koster. De skal kunne kvalificere dem til at kunne indgå – teoretisk – blandt de ordinære studenter. For typiske humanist- og samfundsvidenskabelige uddannelser vil det svare til et brobygningsår med et normalt årstaksameter på ca. 25.000 kr.,” siger RUC’s prorektor, Karen Sjørup.

Netop på RUC har man erfaring med at sluse de mellem-uddannede ind på overbygningen med et mellemliggende suppleringsforløb. MVU’ere er optaget efter en konkret bedømmelse af hver enkelt ansøgers kvalifikationer og baggrund, og der optages årligt omkring 100 personer med forudgående mellemlang uddannelse. Og RUC har haft en midlertidig økonomisk ordning med ministeriet, hvorefter fx en sygeplejerske har kunnet starte på SU-klip allerede under suppleringsperioden.

Merit-redegørelse

Kravet om suppleringsforløb som brobygning fremgår af **Undervisningsministeriets ”Meritredagørelse”** om merit og fleksibilitet i de videregående uddannelser. Undervisningsministeren har imidlertid ikke stillet i udsigt, at der skal afsættes særlige ressourcer til hverken studenterne eller uddannelserne. Margrethe Vestager lægger op til, at brobygningsmodulet skal udbydes under Åben Uddannelse specielt tilrettelagt for voksne i erhverv, hvor studenten ikke er berettiget til SU. Og universiteterne får ikke penge efter taksameterordningen.

Ministeriets tankegang er, at der skal være parallelitet i finansieringen mellem på den ene side de masters-/diplom-uddannelser, som professions-uddannelserne har, og som eleverne selv skal betale (som videreuddannelse), og på den anden side universiteternes suppleringskurser.

Undervisningsministeriet varsler, at de vil udstikke nærmere rammer for de tidsmæssige rammer og udbudsforholdene for suppleringsforløbene. Her kan det meget vel komme til at fremgå, at ministeriet forestiller sig et halvt års suppleringsforløb på professions-uddannelsen, før studenten kan komme ind på kandidatuddannelsen.

Ulemper ved bachelor-ordningen

Undervisningsministeriet konstaterer, at indførelse af bachelor-graden på universiteterne har givet større fleksibilitet, fordi den bl.a. gav studieskiftet klarere kompetencer og muligheder efter bachelor-graden, konstaterer undervisningsministeren. Ulempen ved den nuværende ordning er, at skellet mellem mellemuddannede sygeplejersker m.fl. har sværet ved at overvinde skellet mellem de forskningsbaserede og den ikke-forskningsbaserede uddannelser, fordi der kun findes spredte suppleringsforløb, som ”overvinder barriererne”.

Brede bacheloruddannelser uden suppleringskrav?

Af meritredagørelsen fremgår det, at det skal overvejes, hvilke faglige og/eller metodiske supplerende forudsætninger, der er nødvendige for MVU’eren for at kunne indgå på kandidatuddannelsen. Behovet for særlige suppleringsforløb, der kan lede fra mellemuddannelsen til kandidatuddannelsen, bestemmes bl.a. af, om en given kandidatuddannelse er smal (enkeltfaglig) eller bred (tværfaglig) i sit indhold og optag. Ved den smalle er der tale om kandidatforløb, der normalt bygger på et konkret fagligt og metodisk grundlag fra en bacheloruddannelse – og hensigten med kandidatforløbet er specialisering og fordybelse. Og ved den brede er der tale om et kandidatforløb, der ikke forudsætter et bestemt fagligt og metodisk grundlag, men et relevant grundlag fra en uddannelse på bachelorniveau, siger merit-redagørelsen, der dog ikke nærmere specificerer, hvilke uddannelser, der tales om.

Ansøgerens selv-vurdering?

Redagørelsen siger også, at der bør lægges vægt på, at det afgørende for at kunne optages på en kandidatuddannelse er dokumentation af, at de relevante adgangsforudsætninger er til stede. Et alternativ til suppleringsforløbet kunne således være en adgangsprøve.

Men ministeriet er også åben over for, at det er ansøgeren eller universitetet, der kan vurdere forudsætningerne: i hvilket omfang den studerende selv skal kunne vurdere, om han eller hun har de nødvendige forudsætninger for at gennemføre en given kandidatuddannelse – og i hvilket omfang det bør være institutionen, som fastlægger, hvilke specifikke forudsætninger, der bør være til stede, hedder det.

Den 13. april holdes der en høring om merit-problematikken i Landstingssalen på Christiansborg.

Professionsbachelor: p.ba.?

Visse mellemlange uddannelser – fx sygeplejersker og lærere – har i årevis ønsket at kunne smykke sig med titlen bachelor, en slags ”professionsbachelor”. Begrundelsen er, at dette vil øge vitaliseringen af bachelor-graden generelt og international anerkendelse af de mellemlangt uddannedes muligheder for jobs og videre studier i udlandet.

Undervisningsminister Vestager stiller sig åben over for forslaget ud fra, at indførelse af en ”professionsbachelor” vil understrege, at det er et uddannelsesniveau, der giver professionskompetence samt at have. samt forudsætningerne for at tilegne sig ny viden og i øvrigt bidrage til at udvikle sit fagområde. Indholdet i professionsbachelor-uddannelsen vil typisk være mere praksisorienteret end universitetsbachelor’en, hvilket må afspejle sig i tilrettelæggelsen af uddannelsesforløbet. Professionsbachelor-uddannelsen skal således hele tiden have praksis for øje: De teoretiske værktøjer skal prøves i praksis (fx i projektarbejder) eller praktikophold, der kan bidrage til den erhvervsrettede dimension.

En af de problematikker, som ikke skal undervurderes i denne sammenhæng, er titelspørgsmålet. Skal professionsbachelor’ uden videre have ret til at kalde sig ba’er på linie med universiteternes, med risiko for at der sker en udhuling af det særlige ved en universitetsuddannelse (den forskningsbaserede undervisning)? Eller skal de have en helt ny titel: p.ba.?

Et magic year

”Det er altså vigtigt med et ’magic year’ med indslusning for de mellemuddannede - folkeskolelærere, miljøteknikere, sygeplejesker eller akademiingeniører - før de optages på universitetets overbygning. Det er ikke nok med et par suppleringskurser før de starter på kandidatstudiet ...”

Lektor Helge Hvid er institutleder på RUC’s teksamf. (Institut for Miljøteknologi og Samfund). Han kender dermed til fordele og ulemper ved de mellemlangt uddannede, som optages på universitetet. På hans institut har op mod en tredjedel af årets optag på 50 en forudgående mellemuddannelse.

Det er en type studerende, som man er glade for på RUC: ”De kommer med erhvervs erfaring og har ofte en operationel tilgang til problemer, som universitetet kan lære noget af. Vi er meget glade for den type studerende. De har en praktisk erfaring, kontakt med brugergrupper, kendskab til praktiske sektorer og problemer osv. De tilfører en mangfoldighed, og det sprækker universitetets sædvanlige monokultur,” siger Hvid, der selv er sociolog.

”Men især i starten kan det skabe problemer i projektarbejde, at de ikke har den akademiske træning, hvor der lægges vægt på refleksion og problemformulering. Nogle af dem har en stor trang til at få afgrænset problemet hurtigt, så man kan gå i gang med hurtig problemløsning...”

Han understreger nødvendigheden af et indslusningsforløb - og han er ikke glad for Undervisningsministerens forslag om, at det skal tages på åben uddannelse.

”Et er, at de skal betale for forløbet. Noget andet er, at de ikke kan få SU under uddannelsen. Det tvinger dem til at have erhvervsarbejde ved siden af. Og en del af det at studere er altså at komme ind i et studiemiljø, hvor du ikke bare kommer til ’timerne’ ...”, siger institutlederen.

”Der må være ordninger, som giver reel mulighed for formel og reel indslusning på universitetet. Man må give de mellemuddannede reel mulighed for indslusning i det akademiske miljø gennem et fuldt ’magic year’ - ellers får de for vanskelige vilkår, der betyder, at de ikke integreres, at deres studieforløb bliver unødigt lange osv. Og institutterne risikerer at få folk ind, som ikke kan engagere sig fuldt ud ...”

Efterløn?

DM-tillidsmandsmøde d. 23. marts

”Det vigtigste spørgsmål er, hvornår du har tænkt dig at gå på pension: som 60-, 62- eller 65-årig. Og hvis du vil gå som 60-årig og har en stor pensionsopsparing, er dine fordele ved den nye efterlønsordning til at overse - for her modregnes al pensionsopsparing i efterlønnen”. Afdelingschef, cand.jur. **H.C. Gregersen fra Magistrenes Pensionskasse** holdt oplæg om ”efterløn og pension” på DM’s tillidsmandskursus i slutningen af marts.

”Men hvis du venter med at gå, til du er 62 år - og regeringen dermed har opnået sit mål med de nye regler - peger alt på, at du har en fordel ved at indbetale til den nye ordning. Så har man mulighed for at få skattefri præmie som 65-årig, hvis man fortsætter med at arbejde helt eller delvis. Og holder man helt op som 62-65-årig er det kun den løbende MP-pension, der udbetales, som modregnes i efterlønnen.”

Individuelt valg

Hidtil har den offentlige diskussion gået på, at nytten af efterlønnen afhænger af, hvor længe man skal betale til ordningen, før man selv kan drage nytte af den. Nogle har sagt, at dem over 50 år ikke skal tøve med at tilmelde sig, dem mellem 40-50 kan være i tvivl og dem under 40 skal lade være. Men den slags husmandsregler vil Gregersen slet ikke gå ind på, for sagerne er langt mere komplicerede end som så - og især for akademikere, der er en af de befolkningsgrupper, der har personlige pensionsordninger.

”Det helt centrale for det personlige valg er, om man agter at gå på efterløn i 60-62-års alderen, eller om man vil gøre det senere. Hvis man regner med at gå senere - eventuelt efter at være gået på nedsat tid som 60-årig - peger alle beregninger på, at det er en fordel at tilmelde sig efterlønsordningen, hvis man har en normal magisterøkonomi,” siger H.C. Gregersen.

Han understregede, at hverken arbejdsløsheds-kassen eller pensionskassen går ind med konkret personlig rådgivning. Tilmelding til efterlønsordningen er et individuelt valg.

Få akademikere på efterløn

Han pegede på, at arbejdsmarkedet for akademikere indtil nu har været sådan, at kun ca. 2500 AC’ere hidtil har valgt at gå på efterløn. Magistrenes Pensionskasse har dog ikke tal for, hvor mange universitetslærere eller forskere, der har valgt tidlig pensionering. Men hvis ikke akademikere-arbejdsmarkedet ændrer sig radikalt, må man gå ud fra, at det er de færreste universitetslærere og forskere, som vil vælge at lade sig pensionere som 60-årige. Og hvis man først vil pensioneres som 62-årig, peger alt på, at det er en fordel ved at tilmelde sig efterlønsordningen,” siger Gregersen. ”Man skal i hvert fald tænke sig godt om, hvis man lader være,” siger han.

Politisk risiko

Debatten om efterlønnen har været voldsom, og mange - heriblandt måske især lavtlønsgrupperne fra SiD og HK, som ellers rammes mindst af den nye efterlønsordning, fordi de ikke har så megen supplerende pensionsopsparing - overvejer at melde fra i mistro mod det politiske system. De mistænker politikerne for senere at ville ændre efterlønsordningen. Og her er der ingen garantier. Det er en risiko, som befolkningen altid løber. MP holder sig til at oplyse nøjagtigt om efterlønsforslaget - med den eftersætning, at loven jo ikke er vedtaget endnu.

Men vedtages loven, skal alle over 35 år **have tilsluttet sig ordningen inden 1.10.** Ellers er man ikke med, og der er ingen fortrydelsesret.

jø

jø

Minimalforskere contra adjunkter

Nedskæringsrunden på KU-naturvidenskab forvaltes visionsløst, siger kritiker.

”Det afslører en total mangel på faglig forståelse for de senere års ansættelser og tilsvarende mangel på erkendelse af den komplicerede situation, vi er i nu, hvor vi skal bortskære syv årsværk”.

Instituteder Jørgen Olsen, Molekylærbiologisk Institut ved KU, reagerer på sin kollega, **lektor Olaf Nielsen**, anklager i Weekendavisen, hvor ledelsen på instituttet kaldes visionsløs. KU-naturvidenskab, herunder Molekylærbiologisk Institut, har netop gennemgået en proces, hvor de pga. økonomiske problemer, skulle bortskære omkring 60 årsværk på VIP-siden. Og Olaf Nielsen er utilfreds med den måde, nedskæringerne er foretaget på.

”Der findes en hel del lektorer på omkring de 60 år, som klart kan betegnes som ”nulforskere” og det er paradoksalt ikke dem, man fyrer. Fyringsrunder kunne faktisk have været lejlighed til at få ryddet op blandt de forskere, som ikke fungerer tilfredsstillende, men ingen har mandsmod til at tage beslutningen”, siger Olaf Nielsen. Over for FORSKERforum præciserer han, at han med udtrykket ”nulforskere” henviser til såkaldte **minimalforskere**, dvs. forskere, som lige netop kommer op over bundlinjen i fakultetets forskningsvognregler.

Fakultetet har valgt at tackle nedskæringerne ved at udskyde nyansættelser, reduceret løslærer bevillingerne, reducere udgifter til nyindkøb og tilbudt frivillig afdækkelsesordninger til medarbejdere over 55 år for at løse den økonomiske krise. Og især udskydelsen af nyansættelser har gjort Olaf Nielsen godt og grundig vred, da det forhindrer, at de unge adjunkter kan få en stilling. ”På den måde taber vi en hel forskergeneration, der skulle give energi og fornyelse til instituttet”, siger han.

Tabt forskergeneration

Institutederen er enig i, at det er uheldigt, at en forskergeneration går tabt. ”Det er hårdt, da vi havde regnet med at skulle ud og ansætte seks nye medarbejdere inden for de næste par år”, lyder det. Han mener dog, at Olaf Nielsen skyder ved siden af. I stedet for at skyde på institutledelsen burde han skyde efter Undervisnings- og Forskningsministeriet, der ikke vil betale det, som en naturvidenskabelig uddannelse koster. ”Hvis de ville det, så ville der være midler til at ansætte de unge forskere”, forklarer han.

Og han mener heller ikke, at Institutet er befolket af en flok gamle mimrehoveder, sådan som Olaf Niensens udtalelser kan fortolkes. Siden 1993 er der blevet

ansat 13 VIP’ere – hvor tre dog har forladt universitetet igen – således at 25% af instituttets fastansatte udgøres af relativt nyansatte.

Stridens anden kerne er de forøgede minimalforskere, som Olaf Nielsen gerne så ’prikket’.

Ifølge Jørgen Olsen er det ikke uproblematisk at skulle definere, hvem som er minimalforskere, da alle lever op til deres ansættelsesmæssige forpligtelser. ”Og hvis vi skulle opstille ranglister for hvem, der var gode og dårlige forskere, ville vi hurtigt blive uenige”, siger han. Han henviser til, at det ikke er muligt for institutlederen at prikke hvem som helst, da der er mange forskellige fagretslige forhold, som skal overholdes.

Endelig afviser han påstanden om, at instituttet skulle være visionsløst. ”Der er masser af visioner til stede, og de stopper ikke pga. af nedskæringerne”, fastslår han. Visionerne går blandt andet ud på, at instituttet skal deltage i etableringen af et bioteknologisk forskningscenter og er aktiv deltager i dannelsen af et bioteknologisk instrumentcenter. Han spiller bolden tilbage til Olaf Nielsen.

Svar på tiltale

”Jeg tror faktisk hellere, at jeg ville blive her med lidt mindre plads”, svarer Olaf Nielsen polemisk med henvisning til instituttets visioner. Hans pointe er, at visionerne ikke batter, hvis der ikke bliver ryddet op på instituttet. ”Det er ødelæggende for miljøet, hvis der er minimalforskere”, siger han. Han er irriteret over, at de optager pladser på instituttet, hvor de stirrer tomt ud i luften, når talen falder på faglige emner. Han afviser dog at svare på, hvor mange såkaldte minimalforskere, der er på instituttet. ”Så ville alle straks begynde at forsøge at sætte navn på”.

Tidsbegrænsede ansættelser

Bag striden om forvaltningen af de nuværende nedskæringer ligger forskellige idealer om universitetsstillinger. Institutederen mener, at fastansatte forskere har krav på en vis tryghed i ansættelsen. Det er snart det eneste, universiteterne har at tilbyde, nu da bevillingerne bliver dårligere. ”Vi tvinges nemt til at lave mere kortsynet forskning pga. indsnævrende publikationskrav og alt for få frie forskningsrådsmidler til visionær grundforskning”, påpeger han Og det nytter heller ikke, at ældre medarbejdere bebrejdes, at de ikke har samme aktivitetsniveau som yngre. Det er en del af en ordentlig arbejdsplads pligter, at den også tager sig

ansvarligt af sine seniormedarbejdere, der har lagt mange dynamiske år på arbejdspladsen og som samtidig repræsenterer en væsentlig viden og aktivitet.

Olaf Nielsen forklarer, at han ikke blot vil fyre for at fyre, men at forskningsniveauet og –aktiviteten er alfa og omega for, at universiteterne har en eksistensberettigelse, da dette er forudsætningen for at kunne udbyde undervisning på højeste videnskabelige niveau. ”Og så nytter det ikke, at de unge forskere svigtes”, siger han. Og understreger, at tiden med tjenestemandstillinger på universitetet burde tilhøre en hedengangen æra.

”Og fagforeningen svigter sine unge medlemmer ved at fastholde dette system”, lyder slutreplikken.

vl

”Der findes en hel del lektorer på omkring de 60 år, som klart kan betegnes ”nulforskere”, og det er paradoksalt nok ikke dem, man fyrer. Fyringsrunder kunne faktisk have været lejlighed til at få ryddet op blandt de forskere, som ikke fungerer tilfredsstillende, men ingen har mandsmod til at tage beslutningen.” (Lektor Olaf Nielsen til Weekendavisen)

Universitetslov

Forslag til justeringer. Men forslaget har nogle vidtrækkende konsekvenser og rører ikke ved fundamentale problemer, siger fællesinitiativ fra universitetslærernes fagforeninger

Forskningsministeren har fremsat forslag til justering af universitetsloven så han senere i år uden problemer kan underskrive "udviklingskontrakter" uden at komme i karambolage med lovparagraffer. Men forslaget er på enkelte områder meget liberalt, fx. når det foreslås, at universiteterne skal afholde forsøg med ansatte ledere med egne resultatforpligtelser i en direktørkontrakt...

Universitetslærergrupperne i DM, DJØF og IDA har i et fællessvar protesteret mod det operationelle sigte i hele lovforslag, og har i sit høringssvar til AC bedt om, at sigtet med revisionen bliver bredere. Man kræver en bredere diskussion af universitetsforhold, ledelse, medarbejderindflydelse m.m. Universitetslærerne mener, at revisionen bør benyttes som en anledning til et generelt eftersyn.

Generelt eftersyn:

Fælleshenvendelsen peger fx på, at der er behov for at tydeliggøre konsistoriums og fakultetsrådets kompetencer i alle spørgsmål af principiel og strategisk betydning. Og så skal rektor og dekaner i højere grad forpligtes til at fremlægge den slags spørgsmål i de kollegiale organer.

Der peges på, at en valgt leder – dekan eller institutleder - bør kunne afsættes af et kvalificeret flertal i det organ, som vedkommende er formand for, hvis han har forvaltet i modstrid med beslutninger i organet.

Der peges også på direkte inkonsistenser i den nuværende lov, hvor dekaner både sidder i fakultetsråd og i konsistorium. Hermed opstår der en inhabilitet, når dekanerne skal tage stilling til deres egne beslutninger!

Ikke bare instrumentelt lovforslag

Fælleshenvendelsen påpeger, at det instrumentelle sigte i det tilsyneladende uskyldige lovforslag kan være vidtrækkende: Det påpeges fx, at lovforslaget bør understrege, at "udviklingskontrakter" skal være aftaler mellem minister og universitet, som forhandles og indgås mellem to ligeværdige parter.

Universitetslærerne protesterer også imod passus'er om det forpligtende samarbejde / sammenlægninger. Det vil være forkert at flytte kompetencen til at fastsætte styrelsesregler for enkeltinstitutioner fra Folketinget til fagministeren, med mindre initiativet hertil kommer fra institutionen selv. Der har nemlig været en voldsom forøgelse af forskningsministerielle initiativer, hvor man flytter nye initiativer ud af universitetsloven (med henvisning til par. 12. Stk. 2). Det opstilles ligefrem som en bevillingsforudsætning, at et givet center skal placeres uden for universiteternes normale styringsregler.

jø

AC formand Svend M. Christensen (tv) og AC direktør Martin Teilmann har stået bag høringssvaret til Forskningsministeriet.

AC i nyt stormvejr?

AC's formand Svend M. Christensen lægger op til nyt stormvejr med universitetslærerne, fordi man har ignoreret den fælles universitetshenvendelse fra universitetslærerafdelingerne i DM, DJØF og IDA. AC – der er paraplyorganisation for de enkelte fagforeninger med universitetslærer-medlemmer – har afsendt et samlet høringssvar på vegne af alle universitets-fagforeningerne. Og AC har valgt kun at forholde sig til fire sigtepunkter, som Forskningsministeriet har stillet op. AC høringssvar ignorerer universitetslærernes fælles henvendelse, angiveligt efter aftale med topfolk i DM, DJØF og IDA. AC mener, at man kan drøfte "demokrati og ledelses-

forhold på universiteterne" ved et senere møde med ministeren.

AC har således heller ikke ulejligt sig med at medsende universitetslærernes fælles henvendelse, som derfor ikke indgår i høringmaterialet i Forskningsministeriet!

Ved at ignorere universitetslærernes henvendelse i denne omgang risikerer AC-formand Svend M. Christensen at løbe ind i et nyt stormvejr som i oktober 1998, hvor han kritiserede universiteterne for dårlig ledelse og hvor universitetslærerne protesterede voldsomt over, at formanden var mere enige med forskningsministeren end med sine medlemmer...

jø

Øresund som forskningscenter?

Øresundsregionen bliver et nyt forskningsmekka, når Øresundsbroen bygges, hedder det glade budskab fra bygeografen Wichmann Matthiessen. Det afvises som noget vrøvl af industrigeograf

" F o r s k n i n g s m e k k a "

Matthiessen glade budskab er, at øresundsregionen vil indtage en suveræn femteplads inden for den europæiske forskning, når der kommer en fast forbindelse til det svenske broderfolk.

I dag ligger København dybt nede i hovedfeltet med en 19. plads, mens London har den gule førertrøje og Paris og Moskva står på sejrsskamlens to andre pladser. Men København springer 14 pladser op ad ranglisten, når det integreres med resten af øresundsregionen, konkluderer Matthiessen i en undersøgelse, der publiceres i det prestigefyldte tidsskrift "Urban Studies".

Hans undersøgelse består af en beregning af forskellige byers videnskabelige

lige output - målt i form af antallet af videnskabelige publikationer - ud fra Science Citation Index, der omfatter 6000 tidsskrifter inden for de hårde naturvidenskabelige fag.

Matthiessens kunststykke består i, at han lægger tallene for øresundsregionen - Sydsverige, København og Roskilde - sammen, da øresundsregionen kommer til at fungere som en storby, når broen bliver færdiggjort.

På basis af sine forskningsopgørelser konkluderer Matthiessen, at København skal specialisere yderligere inden for sine styrkepositioner f.eks. farmakologien, lægevidenskaben og de medicinalteknologiske områder - samt kernefysik.

Det er vrøvl, at København absolut bliver et forskningsmekka, fordi der bygges en bro over Øresund", siger geograf og forskningsadjunkt ved Institut for Industriøkonomi og Virksomhedsstrategi på Handelshøjskolen i København, Mark Lorenzen.

Han reagerer på geografiprofessor Christian Wichmann Matthiessens seneste undersøgelse, der har skabtoverskrifter i store dele af medieverdenen. Matthiessen konkluderer, at København vil indtage en suveræn femteplads inden for den europæiske forskning, når der kommer en fast forbindelse til det svenske broderfolk.

I dag ligger København dybt nede i hovedfeltet på en 19. plads, mens London har den gule førertrøje, og Paris og Moskva står på sejrsskamlens to andre pladser. Men København springer 14 pladser op ad ranglisten, når byen integreres med resten af Øresundsregionen, konkluderer Matthiessen i sin undersøgelse.

Tvivel om forskningens kvalitet

Men det er en gammeldags form for geografi, der får mere moderne geografer til at sukke. "Den slags målinger af indikatorer på forskningsaktivitet er ikke særligt interessante. De siger ikke noget om, hvilke processer der ligger bagved regional økonomisk vækst og udvikling. Derfor kan de kan slet ikke sige noget konkret om netop Københavns eller øresundsregionens fremtid. Og selv hvis man ville tage sådanne målinger alvorligt, er den forskningsaktivitet, som måles i for eksempel Matthiessens under-

søgelse, ikke nødvendigvis den vigtigste. Det, man måler på denne måde, er den forskning, som allerede er blevet mainstream - ikke det, som er i sin vorden, men som kan komme til at sætte den forskningsmæssige dagsorden i fremtiden", fastslår Mark Lorenzen.

Han mener ikke, at målinger af antallet af publikationer giver et indtryk af Københavns position overhovedet, da man ikke måler forskningens kvalitet, men som en bedre revisor udelukkende kigger på forskningen som en kvantitativ størrelse.

De nye og spændende forskningsfelter optræder eksempelvis ikke på samme måde i statistikkerne som det, der allerede er anerkendt. Og morgendagens forskning er ikke nødvendigvis det, som er mainstream i dag.

I stedet skal der fokuseres på, om forskningsmiljøerne peger fremad, og om der er igangsat en proces, hvor den samlede kritiske masse er under bestandig anvendelse og fornyelse.

Sammenblanding af anvendt forskning og grundforskning

På basis af sine forskningsopgørelser konkluderer Matthiessen, at Danmark skal specialisere sig inden for farmakologien, lægevidenskaben og de medicinalteknologiske områder - samt kernefysik. Men den konklusion er også for let købt. "Undersøgelsen sonderer dårligt mellem forskellige typer af forskning. Matthiessen fokuserer alt for entydigt på, at der skal være samarbejds muligheder mellem

det private erhvervsliv og universiteterne. Det er selvfølgelig fint at støtte sådanne samarbejds muligheder og højne den anvendte forskning, men mindre fremtids sikret er det at omdanne universiteterne til en ny form for 'gratis forsknings- og udviklingsafdelinger', som ikke kan udvikle uafhængig, ny viden", lyder det fra forskningsadjunkten.

Ingen stordriftsfordele

Selv hvis man går ind på Matthiessens præmisser, er hans forskningsresultater næppe relevante. Kort sagt kan de omsættes til 'stort er godt', mener Lorenzen: "Men det synspunkt kan man ikke bruge til særligt meget. Der er ingen naturlov, der siger, at der automatisk kommer stordriftsfordele ud af at forbedre den fysiske infrastruktur i et geografisk område. I stedet handler det om at klargøre, hvordan man faktisk får etableret stordriftsfordele samt mere kvalitative fordele i en bestemt kontekst". Han er meget skeptisk over for om broen overhovedet vil give de såkaldte synergieffekter, som Matthiessen forudskikker.

"Det er lidt komisk, at det skal hedde sig, at RUC pludselig bliver integreret i en øresundsregion - som følge af, at der bygges en bro til Sverige! RUC ligger omkring 30 kilometer fra København - en afstand, der er yderst velbetjent mht. transport-faciliteter - og alligevel er der ikke specielt gode netværker mellem København og RUC i dag", siger han.

Matthiessens lægger meget vægt på infrastruktur. Han fastslår, at jo mindre de

fysiske barrierer og afstanden er mellem to områder des mere forskningssamarbejde vil der også være." Afstand er den næstvigtigste forklaringsvariabel bag samforfatterskab, hvor den vigtigste er 'massen' af de to miljøer", lyder det fra Matthiessen.

Virtuelle netværk er vigtige

Men det er ifølge Lorenzen ikke blot forkert, det er også gammeldags: "Nu om dage bør man mere tale om virtuelle netværk, der fungerer på basis af e-mails o.lign. Mange af mine samarbejdspartnere er folk, som jeg møder på konferencer rundt omkring i verden. Det er mennesker som jeg deler en professionel interesse med, og hvor kemien samtidig er god". Han mener derfor, at talen om forskningsmiljøer er et noget tvivlsomt argument for en fysisk Øresundsforbindelse. Med hensyn til forskning kunne pengene til broen simpelthen være givet bedre ud. For eksempel til at etablere samarbejder mellem forskellige videnskabsfolk om konkrete problemstillinger. "Der skal ikke være flere forkromede, politiserede konferencer, sådan som nogle mener. Forskere gider ikke at deltage i dem, medmindre det er konkret anvendeligt i forhold til deres forskning. I stedet skal der afsættes midler til samarbejder om konkrete projekter, og der skal være en debat om at definere dem. Det virker", siger Lorenzen. Han afviser, at besvare spørgsmålet om, hvordan han ser på Københavns position i den internationale forskningsarena, da spørgsmålet

ikke giver mening i en verden, hvor netværk er virtuelle. "Det er jo netop styrken ved forskning i dag, at den er international og grænseoverskridende. Forskning er ikke regionalpolitik! Og hvordan skal du overhovedet gøre forsknings 'regionale potentiale' op? Hvis du eksempelvis spørger én biokemiker, vil han sige, at København er verdens navle. Men hvis du spørger hans kollega, der interesserer sig for noget lidt andet, så er København slet ikke med på landkortet", udtaler forskningsadjunkten.

Politiseret videnskab

Når Matthiessens forskning får så stor gennemslagskraft, skyldes det ifølge Lorenzen, at der i dette tilfælde er opstået en slags symbiose mellem politikere, der gerne vil fremme en øresundsregion på den 'gode gamle måde' - ved fysiske infrastrukturprojekter og symboler (og måske også gerne vil have etableret mindesmærker over sig selv) - og forskning, der kan legitimere deres projekter.

Matthiessens forskning er baseret på en geografisk tankemåde, der passer godt til sådan en symbolpolitik, hvor Øresundsforbindelsen har været præmis. "Når man laver forskning, der har sat sig for at vise, at der bliver mere af alting - fra transitbague i Kastrup til forskerånd på universiteterne - når København og Sydsverige 'slåes sammen', er det klart, at de politikere, der har sat sig som mål at bygge en bro, bliver glade", siger Lorenzen. Han understreger, at dette på ingen måde betyder, at han anser Matthiessen for at

være hverken en 'nyttig idiot' eller uhelderlig. Tværtimod: "Matthiessen er en dygtig videnskabsmand inden for sit felt, men hans form for analyse af regional vækst er meget traditionel - og ikke særlig praktiseret blandt geografer internationalt set."

Trussel mod videnskaben

Lorenzen tilføjer, at alliancen mellem politikere og forskere om Øresundsforbindelsen ikke alene forplumrer den politiske debat, men også er i fare for at lede til en vis 'videnskabstræthed' blandt iagttagere. "I dette tilfælde er det tydeligt, at Øresundsforbindelsen er et *politisk* projekt, som har brug for legitimering. Og man kan jo ikke med nøjagtighed forske sig frem til, hvad der vil ske, når Øresundsforbindelsen bygges - og det ved folk da godt!" melder Lorenzen. Og geografisk forskning vinder muligvis kortsigtet opmærksomhed på Matthiessens måde, men risikerer på længere sigt at blive opfattet som ensidig 'øresunds-forskning' eller som en politisk fact-finder."

Lorenzen slutter: "Ville det ikke være befriende, hvis politikerne i stedet sagde: 'Vi har et stort projekt her, som vi virkelig tror på. Og det er sgu lidt svært, at vide præcist *hvad* der vil ske, når broen er opført. Sådan er det jo med sådanne projekter. Men det er på tide, at der sker noget - har I ikke lyst til at være med?' Så ville politik pludselig være politik i stedet for at blive pseudovidenskabelig."

VL

Genforskning og forskningsfrihed

Moralsk blindhed er en erhvervssygdom for genforskerne, og derfor skal ikke de, men samfundet bestemme, hvad det er legitimt at forske i, siger filosofen Jacob Dahl Rendtorff.

Han vil ikke acceptere modargumentet: at det er indgreb i forskningsfriheden

”Jeg vil ikke lyde som gammel katolsk munk, der vil bremse genforskningen, men blandt forskere er der en tendens til at fokusere på det interessante og kuriøse. Og forskeren er ofte ude af stand til at sætte sin forskning ind i en større politisk-filosofisk sammenhæng. Derfor er det nødvendigt med en samfundsmæssig regulering af genforskningen”.

Sådan siger filosofen **Jacob Dahl Rendtorff**, Center for Etik og Ret, der netop har fået udgivet bogen *Bioetik og Ret – kroppen mellem person og ting* hvori han bl.a. klarlægger, hvor grænserne for genforskningen skal trækkes. Hans intention er at finde ’en tredje vej’, der ikke forbyder genteknologisk forskning, som teknologipessimisterne gerne vil, men heller ikke ukritisk blåstempler alle genteknologiske forskningsprojekter, sådan som mange teknologioptimistiske videnskabsmænd gerne vil have det.

Han mener, at genforskningen på mennesker skal indrettes sådan, at den hjælper de svageste i samfundet samt koncentrerer om forskning, der kan lede til behandling af alvorlige sygdomme, mens arvehygienisk forskning skal forbydes.

Og genforskningen skal styres af samfundet. Forskerne skal ikke have patent på at udstikke grænserne for deres forskning. Til gengæld skal de springe ud af elfensbentårnet og engagere sig mere i den etiske debat om genteknologien, end de gør i dag.

”Jeg efterlyser mere etisk debat, da den kan medvirke til at forhindre, at genteknologien misbruges. Og dialog om forskningen kan også hjælpe til at sikre større forskningsansvar og etisk bevidsthed blandt forskerne om konsekvenserne af deres forskning”, fastslår Rendtorff. Hans bog har medført et ramaskrig blandt genforskere. De mener, at han ikke kan kende forskel på anvendt forskning og industriforskning og ikke har fattet den naturvidenskabelige forskningsmetode.

Bandlys kloning og kønselleterapi

Rendtorff er meget kritisk indstillet over for genteknologien. Ansvarlig forskningspolitik i bør særlig grad være opmærksom på fremskridtets pris og utilsigtede bivirkninger af teknologien. ”Genteknologien kan være med til at ødelægge både mennesker og natur. Og den kan også bruges til at diskriminere bestemte samfundsborgere, som f.eks. når der udvikles gentests til forsikringselskaber. Endelig

kan det være en ustoppelig glidebane, vi begiver os ind på, hvis vi først åbner op for genteknologien”, siger han.

Hans alarmer hyler meget højt, når han hører forskere tale om kloning uden for reagensglas og kønselleterapi. Det er etisk uholdbart at skabe nye arter ved kloning, eksempelvis halvt abe og halvt menneske. Og kønselleterapi, hvor man ændrer øjenfarve, køn og intelligens er også teknologier, som ikke bør anvendes, forklarer han. Når han har set sig gal på kønselleterapien, er det bl.a. fordi den er et grundlæggende angreb på fundamentet for den såkaldte demokratiske medborger.

”Hvis man er blevet genmanipuleret før man indtræder i samfundspagten, så er selve ens forudsætninger for at deltage i det politiske liv egentlig blevet ødelagt fra starten af, da man ikke giver fremtidige borgere lov til at være en overraskelse for sig selv og være et produkt af tilfældet”, siger han.

Rendtorff påpeger også, at der er uoverskuelige empiriske problemer med at vælge, hvilke kvalifikationer der skulle opprioriteres på bekostning af andre, da der er store historiske forskelle på, hvad der bliver anset for at være attraktivt.

Forsigtigheds-strategi

Selvom Rendtorff er kritisk over for genteknologien, vil han ikke sættes i bås med teknologihystaderne, der løber skrigende væk, hver gang de hører ordet genteknologi. Han vil gerne have genteknologisk forskning i Danmark, men man skal gå forsigtigt frem.

Forskningen skal, når det drejer sig om menneskekroppe, koncentrerer om emner, der har et behandlingsmæssigt perspektiv. Det kan eksempelvis være genterapeutisk forskning i løsningen af visse kræftsygdommes gåde eller andre medicinske behandlinger. Og selv om det ikke er let, mener han, det er muligt at formulere nogle holdbare skel mellem god og dårlig medicinsk forskning, der kan hjælpe til at skabe et lykkeligere samfund. Han er dog ikke jubeloptimist på genterapiens vegne. ”Vi har alt for store forventninger til genterapien, der er præget af myter og drømme om at opfinde en vidunderbehandling til at redde menneskeheden”, lyder det.

Han peger også på, at genteknologien skal komme samfundets svageste grupper til gode. ”Det er nødvendigt at medtænke retfærdighed i den genteknologiske forsk-

ning. Retfærdighed vil sige princippet om, at forskningen skal være til fordel for de dårligst stillede, og ulighed kun kan tillades, når den kommer de svageste til gode. Det er grundlæggende velfærdsstatslige principper, som skal styre den genteknologiske forskning”, udtaler filosofen. Han er udmærket klar over, at der er empiriske anvendelsesmæssige problemer forbundet med at finde ud af, hvem der skal defineres som de svageste, og om en evt. forskning kommer dem til gode, men han mener, problemet er overkommeligt.

På spørgsmålet om han mener, at der deciderede er forskningsprojekter i dagens Danmark, som han gerne ser stopper, svarer han: ”Jeg bryder mig ikke så meget om, at det fremstilles, som om jeg vil indføre flere restriktioner. Jeg mener i højere grad, der er tale om omprioriteringer af forskningsindsatsen, så den målrettes de dårligst stillede”. Generelt set drejer det sig om, at forskerne er sig mere bevidst om de sociale, politiske og menneskelige konsekvenser af forskningen.

Offentlig diskussion – ikke bare ’rådsdemokrati’

Rendtorff understreger, at det kun er hans bud på, hvor grænserne skal gå. Hans overordnede filosofiske standpunkt er, at der skal mere diskussion om genforskningens etiske dilemmaer. Dette er yderst vigtigt for at sikre en mere kvalificeret vurdering af konkrete forskningsprojekter.

”Grænserne for genteknologien skal udsættes for en offentlig debat og en etisk stillingtagen. Og det er samfundet, som skal udstikke grænser for, hvor forskningen i genteknologi skal gå”, siger han.

Mere konkret mener Rendtorff, at der skal oprettes flere etiske komiteer, som sætter debatten om genteknologiens etiske grænser i gang. Det er vigtigt med en offentlig diskussion, der inddrager synspunkter og argumenter fra forskellige grupper i samfundet på en åben måde.

”Resultatet skulle gerne være, at man ved en fredelig forhandling om det fælles gode, med udgangspunkt i konflikt og forskellige opfattelser af moral, skal nå frem til en midlertidig konsensus, der hele tiden er åben for revision”, forklarer han. Åbning af debatten vil med andre ord forhindre, at det er forskerne, medicinalindustrien eller staten som bestemmer, hvad der skal forskes i. Han regner også

med, at en øget diskussion vil resultere i en højere grad af konsensus, hvor de værste skrækscenarier bliver lagt på hylden.

Han mener ikke, at 'rådsdemokratiet' er den perfekte model, men derimod den mindst ringe. På minussiden står for eksempel, at der er en fare for, at rådene monopoliserer diskussionen, så hverken forskere eller folket får indflydelse på udformningen af grænserne for forskningen. Og videre har medlemmerne en social bias, da hovedparten kommer fra en akademisk uddannelse og tilhører den bedre middelklasse. "Selvom jeg gerne vil understrege, at der også findes 'gode' intellektuelle, der tager funderede beslutninger på fællesskabets vegne", siger han.

Forskere lever i snæver verden

Provokeret med spørgsmålet om, hvorfor det ikke er forskerne, der skal bestemme, når de nu ved mest om forskningen, svarer han: "I dag lever mange forskere i en meget snæver verden, hvor de ikke formår at sætte deres forskning ind i et større etisk-filosofisk og politisk perspektiv. De udvikler en moralsk blindhed". De gør kroppen til en biologisk maskine, som de kan skære op, som de lyster, men kroppens hellige og moralske dimensioner skal beskyttes, forklarer han og henviser til at historiebøgerne er fulde af eksempler på forskere, der har misbrugt deres position.

Rendtorff vil ikke køre forskerne ud på et sidespor, men opfordrer dem i stedet til at engagere sig mere i de videnskabsteoretiske og -etiske aspekter af faget, samt indgå i dialog med samfundet i langt højere grad, end de typisk gør i dag. Det vil også være til gavn for forskeren, da det både giver nye perspektiver på hans forskning og åbner for et dialogforum, hvor han kan diskutere spørgsmål, som han ruger over i det daglige, men som der ikke findes et miljø til at diskutere det i, postulerer han.

Han er godt klar over, at mange forskere vil opfatte hans udfald som et rødt

kort, da de ikke mener, at medicinalindustriens misbrug af genteknologien skal resultere i indgreb i den frie grundforskning. Kort sagt, at han forveksler anvendt forskning med grundforskning.

Men den køber han ikke. Inden for genteknologien er distinktionen mellem grundforskning og anvendt forskning meget mudret. "Tag klonings-diskussionen. Ville grundforskningen her ikke også betyde, at man ville forsøge at lave et individ, der er kropscelle-klonet for at se, om det overhovedet er muligt. Og når man så laver det individ, er det så ikke allerede anvendt forskning?" lyder det polemisk.

Urealistisk planlægning?

Den frie forsknings sjæl er anarkistisk, og derfor er det ikke muligt, at planlægge forskningen i den udstrækning, som Rendtorff kræver. Han mangler et grundlæggende kendskab til den naturvidenskabelige forskningsproces, da han vil have konklusionen skrevet på forhånd, lyder en anden mulig indvendig.

Men den køber han heller ikke. Han henviser til eksemplet med fåret Dolly, der blev klonet. At skabe Dolly var resultatet af en længere proces. Hun kom ikke blot dumpende ned fra himlen. "Dolly blev ikke skabt blot for at skabe hende, men for at anvende kloningsteknikken som en del af den generelle udvikling af gensplejsningsteknikker. Rent teknisk var forskerne klar over, hvad det var de gjorde", påpeger han. Rent videnskabssteoretisk er det også nonsens, at forskningen skulle være anarkistisk.

"Videnskabsfilosoffen Karl Popper fastslår også, at når du forsker, så starter du aldrig fra bunden. Du har en hypotese, som du forfølger, og en metode, som du anvender". Forskning er ikke som et hornorkester, hvor alle blot blæser uden at vide hvorfor.

vl

ok99- resultatet:

Der er indgået overenskomstforlig for en tre-årig periode.

Den største forandring er, at aftalen udløser tre ekstra feriefridage pr. år, der udløses løbende med en i 1999, to i 2000 og tre i 2001. Den enkelte kan dog også vælge at få de tre fridage konverteret til løn.

Generelt udløser ok'en en lønstigning på 7,2 pct. (incl. reguleringsordningens to pct.) inden for de næste tre år – i en periode, hvor inflationen forventes at blive seks pct.

Der regnes med visse pensionsforbedringer i størrelsesordenen 0,8 procentpoint. Desuden bliver nogle hidtidige ikke-pensionsgivende tillæg gjort pensionsgivende (fx adjunkt- og amanuensis-tillæg). For ph.d.-stipendiater stiger beregningsgrundlaget for pensionen fra 70 til 80 pct. af grundlønnen.

30 mio. kr. til stillingsstruktur m.m.

Det særlige for universitets- og forskningsområdet er, at der er afsat en pulje på 30 mio. kr., som især er rettet mod forhandling af løn og ansættelses-vilkår (stillingsstrukturen) på universitetsområdet, men pengene kan også rettes mod sektorforskningen. Pengene udmøntes efter forhandling mellem AC og Forskningsministeriet, men hvis parterne ikke kan blive enige, tilbageføres pengene til den centrale pulje og kan bruges til andre formål.

Arbejdsgiverne (her Forskningsministeriet, Undervisningsministeriet, Kulturministeriet og Finansministeriet) har afvist enhver form for aftaler om lokale regler om arbejdstids-regler på universitetet, så fx overarbejde – i lighed med andre områder – kunne udløse merbetaling.

Sammenkædning

Stemmesedler sendes ud, så medlemmerne har dem i begyndelsen af april. Frist for indsendelse af disse er i midten af måneden. Når stemmesedlerne er talt op, sker der en sammenkædning af de enkelte akademiker-organisationers stemmeresultater, hvor DM's stemmer vægter med ca. 13,5 (universitetslærerne og forskningsansatte tilsammen alene med ca. syv pct.), IDA's med 11,5 pct. og DJØF's med 18 pct.

jø

Tretten nærgående spørgsmål

- om OK-forhandlingerne på universitetsområdet til fagforeningernes topmand i forhandlingerne, AC-formand Svend M. Christensen

1 *Hvilken betydning har universitetsområdet for de øvrige akademikergrupper i Akademikernes Centralorganisation?*

"De fleste akademikere er jo uddannet på universitetet og har som sådan en interesse i feltet. Universitetet er også producent af akademikere, det er et område, som har betydning for samfundets udvikling, og samtidig er det altså også arbejdsplads for nogle. Det er altså nøgleområde på tre måder – og det kan godt give en forskellig vinkling af, hvad interessen er".

2 *Universitetslærere / forskere oplever, at de er saktet agterud i lønkapløbet i de sidste 10-15 år. Er det 'markedssvage' grupper?*

"Det er også vores opfattelse – som en generel betragtning, at universitetsområdet har et efterslæb i forhold til sammenlignelige grupper på såvel det private som det offentlige arbejdsmarked. Man skal dog bemærke, at det ikke er alle universitets- eller forskergrupper, som er 'markedssvage'.

Men det har været svært at få kanalisere det synspunkt over for arbejdsgiverne, at universitetsgrupperne er vigtige og sidder i nøglestillinger som producent af viden og kandidater, og dermed sidder i en ekceptionel nøgleposition for udviklingen af det danske samfund.

Derfor er det vigtigt at få offentlighedens og specielt det politiske systems opmærksomhed på området i den kommende tid.

3 *Hvis man går ud fra, at universitetsområdet er i en sådan 'nøgleposition', må det vel være et taknemmeligt område at forhandle forbedringer for?*

"I princippet ja. Men idet de nye lønssystemer ikke er initieret lokalt på universitetet, står man i en mindre gunstig forhandlingsposition. Ud fra en generel betragtning er det min fornemmelse, at universitetet ikke har fået så gunstig en lønudvikling, hvor man omvendt andre steder har haft en gunstig lønudvikling, fordi lønstrukturen er udviklet lokalt, fx i kommunerne.

AC'eres lønudvikling skal måske ikke ses i sammenhæng med, hvor mange penge, der afsættes til en sektor – for logikken i det nye lønssystem kan være, at hvis det bruges, så stiger lønudgifterne, og det skaber pres på arbejdsgiverne til at finde midlerne. Altså: Hvis man arbejder aktivt med de nye lønssystemer, så får man også flere penge...

4 *Hvad er arbejdsgivernes forståelse for universitetsområdet – for det særlige ved området?*

Modparten er ikke en entydig størrelse: Finansministeriet har nogle overordnede tilgange, rådgivet af ministerierne for undervisning, forskning og kultur. Og jeg kan nok iagttage en stigende forståelse hos modparten for, at man ikke i en årække kan lade et område sakke agterud, uden at det får konsekvenser for, om man kan rekruttere de bedste til sektoren.

5 *Hvor langt nåede de specielle universitetskrav i forhandlingsforløbet?*

Teknisk nåede man at etablere en arbejdsgruppe for området. Men vi kunne konstatere, at Finansministeriet generelt er afvisende over for traditionelle tillægsprojekter med generelle løft til hele grupper.

Ud fra den vinkel er vores forhandlingsmulighed at bruge det nye lønssystem som en mulighed for at lægge presset over på modparten – hvor løft af noget af et område kan være med til at løfte det hele.

Man skal jo ikke glemme, at modparten ikke kan leve med, at forskellene bliver for store mellem AC-områderne – især når man ved, at der bliver mangel på højtuddannet arbejdskraft, hvor universitetet i stigende grad vil blive synligt i de kommende år.

6 *Er det et problem, at feltet er så uensartet, når man skal forhandle – eller spurgt på en anden måde: at markedsværdien mellem hovedområderne er så stor, fx mellem jura og humaniora?*

Ud fra en konkret betragtning skal universitetet altid ønske at rekruttere de bedste – uanset at der fx på humaniora kan være områder, hvor arbejdsløshed kan trykke markedsprisen. At der er arbejdsløshed er altså ikke ensbetydende med, at der ikke er konkurrence ...

At AC-området er uensartet er ikke noget, som vi konfronteres med i den centrale forhandling. Men med de nye lønssystemer har man lavet et 'markedssystem', som sætter sig igennem på et lokalt niveau, hvor lønningerne bliver mere differentierede – og så er det lidt af en trossag, om humaniora trækker de andre ned, eller om de andre trækker humaniora op.

AC's – og fagforeningernes – tro på det nye lønssystem baseres på, at det over tid vil være muligt at få en dynamisk lønudvikling, hvor de lønførende også kan trække de lavtlønnede op. Sigte linien er således ikke den mindste fællesnævner, men at det vil være til gavn for alle – måske til ekstra fordel for nogle grupper, og ikke til ugunst for andre.

Vi har en klar tro på, at akademikere er

en arbejdskraft, som der er stigende efterspørgsel på – og at gruppen i stigende grad kan konkurrere på markedet.

7 *Hvad skal de 30 mio. udmøntes til efter din mening?*

30 mio. er jo ikke meget til et generelt lønløft for universitetslærere og andre, hvis det smøres bredt ud. Tanken er imidlertid, at det skal kvalificere en proces.

Det er vigtigt at sige, at puljen altså ikke skal bruges til centralt aftalte tillægsprojekter. Det er tænkt som initiering af lokale initiativer – og ikke træde i stedet for andre lokale lønudviklingsmuligheder.

De skal sætte fokus på en bedre karrierevinkel, fx sikre, at der kommer flere professorer i systemet. Og her skal de 30 mio. ikke være de eneste penge; puljen skal være katalysatoren, og universitetet må indstille sig på, at de også selv skal finde penge til professorprojektet.

Jeg regner ikke med, at de 30 mio. kr. skal bruges til at løse problemer i ansættelsesforholdene for de løstansatte.

Grundlæggende har AC en forventning om, at såvel Forskningsministeriet som Undervisningsministeriet er så interesseret i at udvikle området, at de også vil sikre, at de nødvendige midler bliver tilvejebragt, når en ny stillingsstruktur giver dem argumentationen. Pengene skal altså ikke tilvejebringes ud fra en snæver fagforenings (interesse-)betragtning, men ud fra en samfundsbetragtning. Ministrene vil få argumenter til at få flere midler i regeringens interne prioritering.

8 *Hvor langt nåede universitetsområdets krav om arbejdstidsaftaler?*

Kravet er afvist i flere omgange og blev ikke realitetsforhandlet i denne omgang. Det er modpartens opfattelse, at arbejdstiden ikke er kontrollabel på universitetsområdet, og at tidsregistrering dermed ikke kan realiseres. For at oversætte til ministeriesprog, så er kravet ikke operationelt.

Modpartens betingelse for at gå i forhandlinger om kravet vil være, at der er rimeligt faste rammer for arbejdstiden, og at ledelsesstyringen bliver stærkere. Og hermed er vi ovre i det teoretiske, for det vil angribe hele universitetslærernes tradition for selv at tilrettelægge arbejdet – og det møder sønderlemmende kritik fra netop den lærergruppe, som har stillet kravet.

Vi må derfor gå lidt ud på sidelinien og finde andre måder, fx at der må etableres et projekt i dialog mellem parterne og efter lokal aftale med ledelsen, så der bliver sat fokus på det store uhonorerede merarbejde på universiteterne. Og så må man lokalt finde løsninger på problemet.

Overenskomstforhandlingerne har skabt travlhed på AC-formandens skrivebord

Ved kravsstillelsen vidste vi jo godt, at merarbejdsaftale-kravet ville blive afvist af modparten, men det skal jo ikke begrundes, at kravet ikke tages med, for vi har den grundholdning, at krav skal afvises af arbejdsgiveren – uden at jeg dermed siger, at kravet blot er rituelt fremført, for der blev faktisk slået for det. Det var ikke det sidste forhandlingsemne, men det var et af de sidste...

9 Er det ikke utilfredsstillende for en AC-formand at have en medlemsgruppe, som laver ulønnet merarbejde?

Det er stærkt utilfredsstillende, at sådanne problemer ikke kan løses i en central forhandling, jo. Det peger på, at det nu må løses på et lokalt baseret initiativ. Dermed følger det tendensen med andre ting, som lægges ud i disse år: personalepolitik, kompetenceudvikling osv. Og her må fagforeningerne have øje for at ruste de lokale tillidsfolk til at tage de diskussioner med den lokale ledelse.

10 Mangler der ikke proportioner i lønrelationerne, når fx en seminarielærer tjener det samme som en universitetslærer?

”Det er rigtigt, at universitetsområdet er saktet relativt agterud. Seminarieområdet har været rimeligt succesfuldt i en periode, hvor universiteterne ikke har været det, men det er forkert at bruge misundelsesvinklen: at seminarielærerne har fået for meget! I stedet må man sige, at seminarieområdet har været inde i en udvikling, hvor de relativt har kunnet forbedre sig – mens det samme ikke er lykkedes for universiteterne, som altså må tage handsken op.

11 Forestil dig følgende scenario: Forskningsministeren afviser professorforslaget (om halvautomatisk oprykning efter bedømmelse) bl.a. med henvisning til, at der ikke må gå inflation i titlen samt, at løftet vil blive for dyrt.

Hvad bliver ministerens sandsynlige modforslag? Og hvad er AC's modtræk?

”AC støtter ekspertgruppens professorforslag som den mest hensigtsmæssige løsning på problemet.

Men det er muligt, at Forskningsministeren vil afvise forslaget som for dyrt – og at modforslag vil være at hæve professorantallet med 30 pct. eller lignende. Hvis man bliver i den negative tankegang, vil ministeren muligvis også kræve, at merudgifterne fortrinsvis skal betales lokalt!

Her må vi så holde fast i, at det må være modpartens opgave at sikre, at stillingsstruktur og lønniveau implementeres ordentligt. Om betalingen så skal betales ved pres og øgede bevillinger, eller om pengene skal komme ved besparelser på andre områder, er det jo i sidste ende op til Folketinget at afgøre.

Her er det selvfølgelig AC's holdning, at politikerne anstændigvis må adskille det nuværende lønrum fra deres politiske ønsker. Manglende politisk vilje til at realisere en ny stillingsstruktur skal ikke betales af de universitetsansatte, ved at de ansatte for eksempel får for lidt i løn...

12 Hvor højt prioritet er de løse undervisere – undervisningsassistenterne, eksterne lektorer m.fl. – i den nye stillingsstruktur, og skal de 30 mio. også bruges på denne gruppe?

”Undervisningen på universiteterne bør være forskningsbaseret og den bør ikke varetages af løst ansatte. Der kan i mindre målestok stadig være brug for undervisningsassistenter, men vi må prøve at trænge igennem med et krav om, fastere ansættelsesformer. Og for de undervisningsassistenter, som har hængt fast i systemet i nogle år som UA'ere, må vi få en overgangsordning, hvor de sikres kompetenceudvikling, der kan sikre dem fast ansættelse”.

13 Ifølge forligsteksten er de 30 mio. ikke forbeholdt universitetsområdet alene, men også det øvrige forskningsinstitutionsområde m.m. Forskningsministeriet kan altså insistere på – ud fra parallellitet mellem områderne – at sektorforskningen også skal kunne hente penge fra den pulje.

”Den brede tekst er fremkommet i forhandlingsprocessen. Som udgangspunkt var der enighed i forhandlingerne om, at pengene skal bruges som katalysator til at hæve universitetsområdet. Jeg har ikke nogen baggrund for at tro, at Forskningsministeriet har skumle bagtanker, fx at pengene også skulle udbredes til sektorforskningsområdet. For i så fald er det da rigtigt, at 30 mio. kr. ikke er mange penge...”

Implementering?

Hvad er det, som AC og arbejdsgiverne skal forhandle og hvad er tidsplanen - hvis overenskomsten bliver stemt igennem?

Overenskomstforhandlingerne gav som sit vigtigste resultat, at universitets- og forskningsområdet skal tilføres 30 mio. kr. til forhandling af løn- og ansættelsesvilkår. FORSKERforum har spurgt **Forskningsministeriets departementschef Knud Larsen og AC's direktør, Martin Teilmann**, hvad pengene skal gå til.

De to – som er embedsmænd i hver deres system - understreger, at der ikke på forhånd er lagt op til bestemte løsninger.

Fra arbejdsgiversiden er hensigten med forhandlingerne, at stillingsstrukturen skal gøres mere fleksibel.

Departementschefen: "Det er positivt, at fornyelse af stillingsstrukturen indgår i overenskomstresultatet. Der er tre nøgleord: forenkling, forbedring af karrieremulighederne i toppen af systemet samt muligheder for at konvertere deltidsstillinger til heltid. Der skal laves en passende kategorisering af stillinger svarende til de opgaver, der er".

AC-direktøren: "Vi er åbne over for disse emner. Stillingsstrukturen skal gøres mere entydig. Der må være karriereudsigter ved indgangen, og toppen må ikke være for spids".

Fleksible lønsystemer

Departementschefen: "Der er ikke afsat mere end 30 mio. kr. til implementeringen af den nye struktur. Derfor skal man beskæftige sig med universitetets frihedsgrader, og de muligheder, der er i systemet for at gøre dette mere fleksibelt, så det matcher de offentlige lønsystemer".

Spørgsmålet er imidlertid, om det skaffer flere penge i systemet?

Departementschefen: "Med bredere rammer der er for fleksible lønsystemer, ligger der en gevinst, som institutionerne må gå efter. Universitetet er en stor arbejdsplads med mange muligheder. Universitetet må ikke lukke øjnene for mulighederne for at benytte de nye fleksible lønsystemer, som man er nået langt med på andre arbejdspladser. Når et ungt menneske for eksempel starter i Forskningsministeriet forhandles der løn ved ansættelsen og det sker igen ved de årlige samtaler. Lidt af det samme så vi gerne på universiteterne, hvor man i højere grad bør gå ind på det liberale markedsvilkår".

Spørgsmålet er så også i hvor høj grad markedsmekanismerne skal spille ind – skal den relative enhedsløn for hele universitetsområdet skal erstattes af et system, hvor der er lønforskelle mellem hovedområderne?

Departementschefen: "I det nye lønsystem ligger der mulighed for en større løndifferentiering. Og universitetet må da indstille sig på at stille særlige midler til rådighed på områder med særlige forhold, rekrutteringsproblemer el.lign. - som for eksempel jurafakulteterne har klaget over".

AC-direktøren: "Markedsmekanismerne handler imidlertid også om at kunne rekruttere de bedste til alle universitetets områder. Det betyder derfor, at også blandt humanister – på humanioraområder, hvor der eventuelt er arbejdsløshed - er det nødvendigt at have særlige mekanismer til at rekruttere ..."

Hvor langt rækker 30 millioner?

Der er dog én ting, som parterne er uenige om – og det er pengene:

AC-direktøren: "AC ser overenskomsten som et positivt signal, hvor parterne er enige om, at universitets- og forskningsområdet må kunne anvende de moderne lønsystemer mere offensivt. Et af overenskomstens formål er således en større fleksibilitet – som fører til en større løndifferentiering. Men de 30 mio. kroner – som er afsat til forbedring af stillingsstrukturen - er jo ikke noget, der ændrer afgørende på lønniveauet på universitetsområdet. AC er derfor også af den opfattelse, at hvis Folketinget vil gøre noget positivt for at lette sektorens pres og problemer, så må politikerne også sætte flere penge af til universiteterne ..."

Departementschefen: "For Forskningsministeriet er udgangspunktet, at lønsummen for området er fast, og de 30 mio. skal blandt andet bruges til implementering af en ny stillingsstruktur. Men stillingsstrukturforhandlingerne er ikke en forhandling af den samlede lønsum på universitetet. Arbejdsgiverne – Forskningsministeriet, Undervisningsministeriet, Kulturministeriet og Finansministeriet – ser det sådan, at der totalt er en ganske stor lønsum for området. Overvejselen går derfor først og fremmest på, hvordan denne sum mest hensigtsmæssigt fordeles mellem dem, der er ansat, og de opgaver, som skal udføres".

Tidsplan

Hvis overenskomsten bliver stemt igennem, regner Forskningsministeriet med, at forhandlingerne om en ny stillingsstruktur er færdige inden september, hvor ministeriet regner med, at de første udviklingskontrakter skal underskrives.

Departementschefen: "Første trin i forhandlingen er at få identificeret de væsentlige temaer. I den sammenhæng

indgår Ekspertgruppen om stillingsstrukturen som et af flere indspil. Forslaget om professorstitel efter ansøgning skal for eksempel overvejes nøje, for nøgleordene skal stadig være kvalifikation og konkurrence ..."

AC-direktøren: "Kvalifikation er et nøgleord, for det kvalitative indhold i titlen må ikke devalueres. Og ekspertgruppens forslag – som jeg selv var med til at formulere - er rigtigt nok kun et bud af flere. Men som udgangspunkt identificerer det dog nogle centrale problemer og løsningsmodeller ..."

JO

DM's forskningsansatte: Fortsat ulighed

Af NIELS ENGBERG, fmd. f. DM'S FIA

I bestyrelsen for Forskningsinstitutionsafdelingen i DM er holdningen hos flertallet et NEJ til resultatet af ok99. Når NEJ'et ikke er rungende markant, er det fordi der trods alt også er positive resultater ved overenskomsten. Vi har ved mange tidligere overenskomstforhandlinger ønsket mere fritid til omsorg, i forbindelse med barsel osv.. Bløde krav, som har haft det svært, og de tre nye feriedage i ok99 er et godt resultat set i det lys. Det har så kostet, og samlet set har vi måttet betale dagene for dyrt Derfor NEJ'et.

Først og fremmest er det lykkedes arbejdsgiverne i alt for høj grad at fortsætte linien med at skabe uligheder i vores løn og ansættelsesbetingelser. Indenfor FIA's område er der mange kummunalt og amtskommunalt ansatte på en rå basisløn.

Der er også mange ansatte inden for det humanistiske område, som er på ren eller næsten ren basisløn, og så er der alle de midlertidigt ansatte på nærmest daglejerlignende betingelser. Til dem er der intet i ok 99. Det er uforståeligt og forstemmende, at arbejdsgiverne - særligt i en tid, hvor man taler så meget om manglen på arbejdskraft om få år - insisterer på at behandle disse grupper af ansatte/delvist ansatte så arrogant. I individualiseringens hellige navn har man afvist ethvert forsøg på at forhandle centrale tillæg, der kunne have forbedret på den skræbete basisløn, og man har blankt afvist vores specielle krav til gavn for disse medarbejdergrupper.

Lige så uforståeligt er det, at det har været et kernepunkt for arbejdsgiverne at

få fjernet hensigtserklæringen om afskaffelse af merarbejde. Den havde jo det for alle ønskelige mål at få flest muligt i arbejde. At den var blevet stående havde ikke behøvet at bremse for aftalen om en mere fleksibel afspadsring/aflønning af det overarbejde, der kommer, hvor der p.t. er flaskehalse. En fleksibilitet, som giver en del af vores medlemmer mulighed for endelig at få løn/afspadsring som fortjent. Hidtil har mange måttet se deres merarbejde blive afskrevet uden videre.

Giver afstemningen i AC alt i alt et NEJ, kommer muligheden for en ny forhandling. For at vende vores NEJ til et JA må vi kræve, at der kommer generelle tillæg til gavn for de lavest lønnede og forbedringer for de midlertidigt ansatte.

DJØF: Accept

Af LISE LYCK, fmd. for DJØF's UFO-udvalg

OK-forhandlingsresultatet foreligger nu og skal til urafstemning hos DJØF's medlemmerne. Vi havde gerne set et bedre resultat, der imødekom flere ønsker fra undervisningssektoren, men det lykkedes desværre ikke for AC's forhandlere at få forhandlet løsninger frem for undervisningssektorens specielle ønsker på mange områder.

Rammen over tre år ser ud på følgende vis:

	1.4.1999	1.4.2000	1.10.2000	1.4.2001	1.10.2001	I alt
Generel lønforhøjelse	0,27%	1,15%	0,48%	2,17%	1,13%	5,20%
Feriepenge	0,40%	0,40%		0,20%		1,00%
Puljer til andre formål		1,35%				1,35%
Ialt	0,67%	2,90%	0,48%	2,37%	1,13%	7,55%

Når fordelingen over tid tages i betragtning, og der sammenlignes med det private område, findes resultatet at være acceptabelt. Selvom resultatet måske kan synes beskedent, er det dog langt bedre end ved sidste overenskomst.

OK-forligets tekst indeholder en passus om, at der kan optages forhandlinger om løn- og ansættelsesforhold ved de højere uddannelsesinstitutioner. Hertil er der reserveret et beløb på 30 mio. kr.

Med hensyn til feriedage, skal opmærksomheden henledes på, at de aftalte feriedage ikke hører under Ferieloven. Den ansatte kan efter aftale med ledelsen vælge at få feriedage, der ikke er afviklede, konverteret til kontant betaling. Et alternativ, der kan være attraktivt for de mange i universitetsverdenen, som ikke tror på, at arbejdsbyrden nedsættes ved indførelsen af de ekstra feriedage.

Hertil kommer endvidere en række ændringer i overenskomsten, især i forhold til pensionsforhold, der kan vurderes positivt.

Alt i alt anbefales på denne baggrund, at der stemmes ja ved urafstemningen.

IDA: Sig ja

Formand for IDAs stillingsstrukturudvalg JENS HEIDE

IDA anbefaler sine medlemmer at stemme ja til overenskomst forliget. Jeg vil gerne her begrunde hvorfor de af IDAs medlemmer, der er ansat på universiteter, sektorforskningsinstitutioner og ingeniørhøjskoler, bør stemme ja. Generelt er forliget på statens område ikke noget at råbe hurra for, og vi har fået det samme som alle andre plus lidt mere. Alligevel mener jeg ikke, at vi bør stemme nej. En nejstemme skal primært bruges, hvis man føler sine vitale interesser trådt under fode.

Ja men er det netop ikke lige det, der er sket? Vi rejste gennem AC en række krav, der skulle give os mulighed for at komme i dialog med vores arbejdsgiver om løsningen af en række af de problemer, vi har på områderne. Stort set alle kravene blev fejlet af bordet. Så på den måde blev vore vitale interesser krænket.

Når jeg alligevel anbefaler at stemme ja, er det fordi forliget giver os mulighed for i løbet af den kommende tid at komme i direkte dialog med forskningsministeriet om områdernes specielle problemer, og samtidig er der afsat 30 mio. kr. plus eventuelt noget mere til løsningen i løbet af de næste 3 år.

I virkeligheden kan denne løsning vise sig at være meget bedre, idet AC har tradition for at nedsætte forhandlingsdelegationer med repræsentanter fra områderne, der selv har problemerne direkte på kroppen. Det vil sige, at IDA kommer til at sidde med ved forhandlingsbordet med en repræsentant fra enten universiteterne eller sektorforskningen. Den mulighed har vi ikke under overenskomstforhandlingerne, hvor det er AC centrale forhandlere, der forhandler alle krav. Vi må gå ud fra, at forskningsministeriet også har en interesse i at løse problemerne. Det bør i hvert fald prøves. Stemmer vi nej, kan vi risikere, at miste den mulighed.

DM's universitetslærere: Ingen imødekommenhed

Af **INGRID STAGE & LEIF SØNDERGAARD**,
DM's Universitetslærerafdeling

En tynd kop te, nærmest uden brug af teblade, er den mest optimistiske beskrivelse, der efter vores mening kan gives af forligresultatet til ny overenskomst for AC-området. Ingen af vore lønkrav der er honoreret, der er ingen forbedringer for løst og midlertidigt ansatte, der er ingen forbedring af ansættelsestryghed, der er ingen sabbatical ordning (efteruddannelse) eller forbedringer i TR's forhold, ingen barselsfond ingen forbedringer af seniorordninger.

Det mest markante resultat af forliget er de tre feriefridage. Imidlertid har finansministeren været helt afvisende overfor vores krav om, at der på universitetsområdet kan laves bindende, lokale aftaler om registrering og godtgørelse af merarbejde, akkurat som på andre områder. Dette vil gøre fridagene uanvendelige på de fleste universiteter.

Mulighed for at lave lokale aftaler om registrering og afspadsering af merarbejde var ellers det, der kom ud af ULA's oprindelige højt prioriterede krav om "flexibilitetstillæg", efter at det havde været igennem DM's hovedbestyrelses ok-vridemaskine. Tillægget skulle have været kompensation for, at universitetsområdet altid har været undtaget fra overarbejdsbestemmelserne. Nu har vi hverken fået fleksibilitetstillæg eller mulighed for at lave bindende lokale aftaler, men tre fridage, som vi kan være temmelig sikre på betyder tilsvarende mere arbejde de øvrige dage - dog uden reel mulighed for at dokumentere, at de ekstra feriefridage betyder overarbejde.

Vi havde en forventning om reelle forbedringer på universitetsområdet. Vi indsendte oprindeligt 24 rimelige krav - og fik da også DM-formand Per Clausens ord for, at det var afgørende for DMs stillingtagen til det endelige resultat, at der kom markante forbedringer på vores område.

Men i forligsteksten kan vi kun genkende to af vore krav. Ét krav er delvis tilgodeset: Adjunktillægget bliver nu pensionsgivende, og 80% (mod før 70%) af ph.d.'ernes løn bliver pensionsgivende. Kun ét af vore krav bliver helt tilgodeset: Der bliver afsat en pulje i forbindelse med stillingsstrukturforhandlinger; men puljen er kun på 30 mio. kr. og alle strukturproblemer på universitetsområdet - og måske også sektorforskningsinstitutionerne - skal tilsyneladende løses i denne pulje: dokortillæg, norsk professormodel, afhjælpning af løslærerproblematik og andet.

30 mio. batter ikke meget, når der er 5000 universitetslærere. Og puljen bliver endnu mindre, hvis modparten udnytter forligstekstens åbning mod, at puljen også skal kunne bruges på sektorforskningens problemer. Hvad værre er: Hvis der ikke kan opnås enighed - først internt i AC og dernæst mellem Forsknings- & Undervisningsministerierne og AC - om fordelingen af de 30 mio., ryger de tilbage i AC's generelle pulje. Så vi har fået en sæk penge, men vi ved endnu ikke, om vi har købt katten i sækken.

Alle lønkrav i det gamle lønssystem er blevet henvist til det nye system og i det nye system er de så blevet henvist til lokale forhandlinger! Vi må så spørge: Hvor sandsynligt er det, at vi kan opnå reelle, tiltrængte lønstigninger ved lokale forhandlinger på institutioner, der har budgetproblemer og står over for afskedigelser af fast personale?

Jamen er der slet ikke noget positivt at sige? Jo, men meget lidt! Trods alt er reguleringsordningen bevaret (stadig med kun 80% af den private lønglidning), og der er en samlet stigning på rammen på i alt 5,2%. Der er dog den lille hage ved det, at 2/3 af rammeløftet først kommer i det sidste år af den tre-årige overenskomst. Så selv om det vurderes, at rammeløftet og reguleringsordningen tilsammen giver et reallønsløft på 1%, sker dette løft meget sent i OK-perioden, hvilket betyder, at vi med ret stor sikkerhed kan forudse et reallønsfald, før løftet kommer. Desuden er tre år længe, når vi taler om økonomi, og der skal ikke meget til, før et så lille løft forsvinder. Endelig indeholder forliget forbedringer på pensionsområder, der foruden de forbedringer, som er nævnt ovenfor, også giver et løft i den generelle pension på 0,8%.

Totalt set er resultatet af AC's forhandlinger efter vores mening for dårligt - både for DM generelt og for universitetslærerne specielt. De markante forbedringer på universitetsområdet, som var stillet i udsigt, er ikke kommet. Dette betyder, at ULAB vil anbefale medlemmerne at stemme nej til det overenskomstforlig, som AC har indgået mod DM's ønske.

Spørgsmålet rejser sig selvfølgelig, om vi kan få genforhandlet et bedre forlig, hvis vi stemmer nej. Men spørgsmålet skulle måske snarere være: Kan det blive meget værre? Kan rammen blive mindre, kan reguleringsordningen blive dårligere, kan pensionforbedringerne forsvinde?

Næppe, men under alle omstændighe-

der er forbedringerne i nærværende forlig så minimale i forhold til vore krav, at selv om dette blev resultatet, ville det ikke gøre den store forskel for universitetslærerne.

Hvis DM og AC samlet stemmer nej, og der skal forhandles igen, skal vi så omprioritere vore krav? Skal vi foreslå en et-årig overenskomst for at komme i trit med det private arbejdsmarked og så satse på nogle få krav?

Det er vigtige overvejelser, vi må gøre os, når vi kender det samlede resultat af urafstemningen, ligesom der er behov for at evaluere hele forløbet: DM's universitetslærerafdeling indmeldte 24 OK-krav til DM fordelt på tre kategorier: fire højt prioriterede lønkrav, fire højt prioriterede andre krav samt en pulje af 16 andre krav. Af disse krav blev fire ændret i DM (bl.a. ovennævnte "flexibilitetskrav"), men alle ULA's krav var således med, da DM's samlede krav blev sendt til AC. I AC blev ni af vore krav fjernet, mens ni andre krav blev mere eller mindre modificeret. Det vil sige, at 15 af ULA's krav i en eller anden form var med i AC's forhandlingsaftale. Det var vi glade for - dengang! Vi støttede derfor forhandlingsoplægget.

Men i det endelige resultat er det svært at få øje på nogen imødekommenhed af vore krav. Vi må derfor alvorligt overveje, om selve proceduren, hvormed krav indsamles og sendes videre i forhandlingssystemet, er den mest hensigtsmæssige. Processen, som den foregår nu, er meget tung: De lokale arbejdspladser melder deres krav ind til ULAB via TR'erne, herefter behandles de i DM, der sender dem videre til behandling i AC og først derefter fremstår de som forhandlingskrav. Det er oplagt, at en sådan procedure med så mange forhandlingstrin medfører, at de oprindelige krav fra de enkelte arbejdspladser har alle muligheder for at blive forandret så meget, at de, der fremsatte dem, ikke kan genkende dem. Dermed er grunden lagt til et åbenbar mistillid til hele forhandlingsproceduren, som systemet har svært ved at håndtere. Derfor vil en af de vigtigste opgaver for os være at revurdere vores forhold til forhandlingsystemet. Som det ser ud nu, kan det grundige arbejde med indsamling og bearbejdning af krav forekomme at være skønne spildte kræfter.

Odense: Uspiseligt

Efter devisen: "Når man ikke forventer noget, bliver man ikke skuffet" er jeg ikke skuffet over forligsr resultatet. Det er nogenlunde så ringe som forventet. Det betyder ikke, at jeg mener, at man skal acceptere det - tvært imod!

Der er små, meget små, lyspunkter: Adjunktillægget bliver pensionsgivende, ph.d'ernes pensionsforhold bliver lidt mindre ringe, reguleringsordningen er bevaret, og der er håb om en mikroskopisk reallønsfremgang i perioden og et lille løft i den generelle pension. Resten er efter min opfattelse uspiseligt for universitetsområdet.

Ingen af vore højt prioriterede krav er opfyldt. Eksempelvis er vort ønske om, at der kan laves lokale merarbejdsaftaler afvist. Dette medfører i praksis, at de tre tilbudte feriefridage er værdiløse for

universitetslærere. Heller ikke ønsket om at få rettet op på, at lektorgruppen gennem lang tid lønmæssigt er sakket agterud, er imødekommet. Når man dertil lægger, at såvel ønsket om forbedringer af de løst ansattes

vilkår, forbedringer af seniorordninger som andre ønsker på det personalemæssige område (ansættelsestryghed, sabbatical-ordning, barselsfond etc.) er afvist, mener jeg, at valget er let. Stem nej.

Lektor BJARNE ANDERSEN, DM tillidsrepræsentant på SDU-Odense Universitet.

DTU: Ingen tiltag

Forventningerne i (DTU-sektion 15) mit bagland til overenskomsterne har længe været, og var også denne gang, dette: at få rettet op på de skævheder der findes i forholdet mellem på den ene side uddannelse og arbejdstid, og på den anden side løn.

Der er for os overhovedet ingen tiltag i den retning i det foreliggende forhandlingsresultat; snarere tværtimod.

En enkelt 'feriefri dag' om året i bytte for en nu 3-årig overenskomst ses herfra som på kanten til at gøre grin med folk. Ikke engang de meget beskedne forbedringer af forholdene for universitets-timelærerne kom igennem.

Puljen til stillingsstrukturforbedringer er ikke i sig selv en dårlig ide, men puljen er ikke overbevisende stor, og dens formål ikke specielt klart defineret. Vi kan ikke engang - selv med solidaritetens kraftigste briller - få øje

på enormt betydningsfulde resultater for andre DM grupper.

Alt i alt er det meget svært at finde på argumenter for at stemme ja.

Lektor POUL HJORT, DTU-tillidsrepræsentant for DM

Århus: Forstemmende

Jeg kan ikke sige, at de århusianske universitetslærere synder af ophidselse over overenskomstresultatet; forhåndsforventningerne var næppe heller særlig store.

Men alle jeg har talt med synes, at aftalen er for sølle.

Det mest forstemmende er efter min mening den totale afvisning af enhver imødekommenhed på timelærerområdet, og jeg er også stærkt rystet over, at AC med åbne øjne tramper på gymnasie-lærernes vitale interesser. Derimod mener jeg at en forhandlingspulje på universitetsområdet på 30 millioner som sådan er ganske god. Den kan naturligvis langt fra dække alle krav, men den vil dog være stor nok til (f.eks.): at lave en pæn start på en norsk professor-model - nordmændene brugte jo også en halv snes år til at pulje professorater sammen, før oprykningstret blev generel.

Men iøvrigt kan jeg tilslutte mig såvel ULAB-formandskabets som DM-formandens kritik og anbefale et NEJ. Ikke fordi jeg tror på synderlige forbedringer ved en evt. genforhandling i år, men for at vise såvel finansministeriet som "vennerne" i AC, at den nuværende forhandlingsstruktur ikke kan fortsætte med samme mangel på lydhørhed overfor medlemsorganisationernes berettigede krav og forventninger.

Lektor ERIK STRANGE PETERSEN, AC-fællestillidsrepræsentant, AU.

KU: Olsensbandens millioner...

Opfordringen fra DM til at stemme nej til overenskomstforslaget er massiv. Når jeg som universitetslærer alligevel ryster på hånden og tøver med at sætte krydset, så er det fordi forskningsminister Trøjborg har en plan. En plan til 30 millioner. I OK-resultatet er der afsat 30 mio. af til at forbedre løn- og ansættelsesvilkår på universitetsområdet. Skal man bare sige nej til det. 30 mio. - det er over 4 mio. ECU...

Desværre får man hverken kroner eller ECU. Trøjborgs penge er gjort af samme flygtige stof som Olsensbandens millioner. Når man læser det med småt i OK-resultatet, opdager man, at pengene skal deles med sektorforskningen, med biblioteker, arkiver og museer. Lønsumsmæssigt udgør de en lige så stor del som universitetsområdet. Så de 30 mio. er altså reduceret til 15.

Men det værste kommer her: Finansministeriet er en stærk forhandlingspartner og har en bizar måde at udbetale 30 mio. i overenskomstpuljer på. Pengene indregnes i budgetrammen. Skal der fx spares til næste år - og det skal der jo nok - så får vi hverken 15 eller 30 mio., men højst en venlig forsikring om at når vi ikke skåret mere ned, så er det fordi de 15 mio. er indregnet i rammen, den er løftet med 15 mio. Millionerne som rullende hen over forhandlingsbordet, når aldrig ud på institutionerne. Hvad vi får derude, bortset fra en lang næse, er en hjemmel og en forpligtelse til at afholde en ny udgift inden for den i forvejen alt for snævre ramme.

Det er da løgn, hører jeg min læser indvende. Nej, prøv selv at finde en person i ledelsen eller administrationen på dit uni-

versitet som vil påtage sig at vise dig institutionens andel af de 15 puljemillioner. Penge som vi har god brug for, ikke bare fordi vi har et lønmæssigt efterslæb, men også fordi der er påtrængende problemer i stillingsstrukturen, fx at sikre adjunker oprykningstilbud til egen stilling, tilsvarende oprykning til professorstilling, og ikke mindst sikre nogle af universitetets vandbærere - timelærerne - en bedre behandling i form af mulighed for ansættelse i faste stillinger med udviklingstid.

Arbejdsgiverne vil faktisk også gerne have disse problemer løst - lad dem betale for det. Der skal rigtige penge på bordet. Stem nej til lappeløsninger og Olsensbandens millioner. Det må kunne gøres bedre.

Lektor JOHN E. ANDERSEN, AC-fællestillidsrepræsentant, KU

Aalborg: Afvist

At sidste overenskomst var mere uspiselig end denne, betyder ikke, at denne er spiselig. Vel er der denne gang ingen katastrofer på niveau med det lønsystem, som vi fik sidst. Andre grupper (gymnasie-lærerne) oplever noget lignende nu, men på universitetslærerområdet er der i bedste fald ingenting.

En regulering, der summa summarum peger på en reallønsfremgang i den treårige OK-periode på ca. 1%. Mindre kan en fremgang dårligt være.

Adjunktillægget er blevet pensionsgivende. Den pensionsgivende del af ph.d'ernes løn hæves fra 70 til 80% af lønnen. Men der er ingen forbedring for de deltidsansatte, og en pulje til stillingsstrukturforbedringer på 30 mio. forslår ikke ret langt, hvis man både vil gøre noget ved deltidslærerproblematikken og f.eks. skabe forbedringer for de lektorer, som der ikke er professorater til.

DM's universitetslærere krævede et fleksibilitetstillæg bl.a. med baggrund i merarbejde. I DM blev det til et krav om ordnede forhold omkring merarbejde med godtgørelse i form af afspadsering eller betaling. I AC-forhandlingsaftalen blev det yderligere modificeret til, at arbejdstid registreres og opgøres og merarbejde løbende bekræftes af arbejdsgiver. Selv dette modificerede krav er blevet totalt afvist. Der har i den hidtidige overenskomst været en hensigtserklæring om at merarbejde skulle undgås, men den er nu blevet ophævet. Det merarbejde, vi faktisk udfører, må ikke have lov til at eksistere. De tre feriefridage, én om året, der ligger i forslaget udhules af denne manglende anerkendelse af merarbejdet. Marker utilfredsheden med forslaget og med de AC-forhandlere, der er gået ind på det, ved at stemme det ned.

**Hans Hüttel, TR-suppleant Tek Nat
Herman Knudsen, TR Tek Nat
Peder Kaj Pedersen, TR Hum
Preben Rasmussen, TR Samf**

Internet er kilde – ikke kloak

På Internettet eksperimenteres med et væld af nye former for videnskabelige publikationsmuligheder, der truer tidsskriftet

Tidligere mente en af mine kolleger, at Internettet er en kloak, hvor der hovedsagelig ligger ragelse. Men nu har han fundet ud af, at det også er et godt sted at finde nye oplysninger”.

Tippet kommer fra Robin Cheesman, lektor i kommunikation ved RUC, som forsker i Internettets muligheder. Og Internettet kan gå hen og revolutionere, hvordan en videnskabelig publikation, skal se ud. I dag publiceres hovedsageligt videnskabelige artikler og bøger, men på Internettets eksperimenteres der på livet løs med nye publikationsformer. ”Det er en dynamisk produktionsmåde, hvor der er mange forskellige varianter”, siger Cheesman.

Multimedie-dokumentation

I den ene ende af spektret er der videnskabelige 'multimedieartikler', der åbner for, at der indlægges små lydspor, korte videoklip og hyperlinks til relevante dokumenter. Her kan fysikeren lægge små videooptagelser af forsøg, bysociologen kan vedlægge stemningsbeskrivelser fra cafeerne i Paris, mens ulandsforskeren kan supplere sine artikler med originalinterviewene med de nepalesiske bønder i lydfiler. Det åbner for at helt nye dokumentationsmuligheder kan tages i brug. Samtidig bliver det lettere at kigge hinanden i kortene, da baggrundsmateriale mv. kan vedlægges som filer. Tidligere blev store interviewudskrifter eksempelvis ikke offentliggjort.

Multimedieartiklerne bliver givetvis et stort hit, hvor den får alt, hvad teknikken kan give, vurderer Cheesman. Men advarer dog mod en overdreven brug af tekniske fix, blot fordi det pludseligt bliver muligt at anvende dem.

Selvom det umiddelbart kan virke som om, man skal være minidatalog for at kunne publicere på multimedieartikler, er dette ikke tilfældet. ”Det er ikke væsentligt forskelligt fra i dag, hvor tidsskrifter også kun modtager eksempelvis diagramfiler i bestemte fil-formater,” siger han. Men udelukker dog ikke, at der nok skal være mindst et par medlemmer af PROSA ansat på hvert enkelt universitets institut.

Skaber åbenhed

Der er også andre eksperimenter i gang, som er mindre radikale. Nu åbnes der for, at selve publiceringsprocessen ændres. I dag sender man en artikel ind og får den bedømt i et såkaldt 'blind peer-review', hvor det er hemmeligt, hvem der giver kommentarerne. ”Og så går det frem og tilbage, og det tager en helvedes tid. Men netop 'peer-review'-funktionen kan gøres åben”, siger han.

Han henviser til forsøg, hvor indsendte artikler publiceres inden for tidsskriftets elektroniske ramme – uden at være optaget som officiel publikation – hvor tidsskriftets læsere i en to-måneders periode kan lægge kommentarer ind. ”De kan sige, om der er fejlslutninger eller andre steder, hvor artiklens konklusioner ikke holder”, siger han. Efter to måneder kan artiklen, hvis den tager hensyn til de relevante rettelser og i øvrigt lever op til tidsskriftets kvalitetskrav, publiceres officielt. ”Men det betyder ikke, at diskussionen lukkes. Den kan fortsætte, da der kan åbnes for et 'debatrum', der ligger i tilknytning til artiklen, hvor artiklen fortsat diskuteres”, forklarer han.

Den elektroniske form betyder også, at det bliver lettere at opdatere artikler. Hvis der eksempelvis kommer nye tal for underskuddet på Danmarks betalingsbalance, kan de inkorporeres i artiklen med det samme.

Nettet udfordrer

Mange almindelige videnskabelige publikationer ligger også på nettet i en parallel udgave. Det er enten blot en elektronisk udgave af papirudgaven eller en lettere avanceret udgave, hvor der er suppleret med hyperlinks. Og selvom det kan virke gammeldags og ikke tilpasset til nettets form, mener Cheesman ikke, at der er grund til at ryste på hovedet af disse publikationer.

”Det forhindrer, at man går forgæves på biblioteket, hvor det specielle nummer af tidsskriftet, man skal have fat i, er udlånt eller forsvundet”, siger han. Og selv elementær brug af hyperlinks åbner for, at man kan få adgang til artiklens referencer blot ved at klikke på hyperteksten. ”Udfordringen ligger i virkeligheden i, hvordan man fastholder læseren, så han læser min artikel, frem for en af dem som jeg lægger hyperlinks til”, siger han.

Nettet udfordrer også skribenten på en ny måde. Trykte medier er det, som normalt kaldes lineære medier dvs. læsningen foregår normalt fra begyndelse til slut. Nettet er non-lineært. Og det gør, at det bliver betydeligt sværere at styre læserens læseforløb, og hvordan skal man så opbygge sin argumentation, hvis man ikke kan styre læseren skridt for skridt? spørger Cheesman.

Endelig peger han på, at Internettet stiller nye krav til kildekritikken, idet det er svært at vide, hvem der er afsenderen for en publikation. Chessmans råd er her, at man for eksempel kan læne sig op ad forskningsbibliotekarens kompetence.

Cheesman anbefaler

Journal of Interactive Media in Education er et eksempel på et tidsskrift med pre-prints, kommentarfunktion og multimediefunktioner, der bestemt ikke er mulige på papir:
<http://www-jime.open.ac.uk/>

Et godt eksempel på et tidsskrift, der kun findes på nettet, men som alligevel overholder normer for det traditionelle videnskabelige tidsskrift med faste udgivelsesperioder, peer-review osv. Her udnyttes flittigt muligheden for hyperlinks til både andre artikler i Firstmonday og til referencer, der findes andre steder på Internet:
<http://www.firstmonday.dk/>

Adskillige forlag publicerer også elektroniske udgaver af papirtidsskrifter. Fx Academic Press, som her giver adgang til eksempel-numre af disse tidsskrifter:
<http://www.idealibrary.com/samlogin.htm>

Nogle tidsskrifter er delvist tilgængelige for alle via WWW, men fuldt tilgængelige for abonnenter. Det gælder fx Nature:
<http://www.nature.com/>

Andre bruger WWW som en ekstra og supplerende publiceringskanal, dvs. man lægger aktuelt og supplerende materiale på nettet. Se fx FORSKERforum:
<http://www.forskeren.dk>, eller ugebladet Ingeniøren:
<http://www.ing.dk>

En god bog på nettet med supplerende links til kilde-tekster: Robert Barsky, "Noam Chomsky: A Life of Dissent" (MIT Press 1997):
<http://mitpress.mit.edu/ebooks/chomsky/>

Tomme ansigter

Civilingeniør, dr.phil. Heinz Hansen, RISØ

FEn næsten tom folketingsal og en fuldt besat embedsmandsloge med helt tomme ansigter. Beslutningstagerne er tilsyneladende ligeglade; og deres rådgivere møder talstærkt op bare for at passe på hinanden. Det er øjensynlig ikke fra politikere og forskningsministeriets embedsmænd, at dansk forskning kan hente sin inspiration for tiden. Dette fremgik med al tydelighed af to billeder gengivet i februar-nummeret af FORSKERforum (s. 10 og 12-13) i forbindelse med forskningsministerens redegørelse i Folketinget.

Vi kan ikke forstå, hvor de vil hen. Vi ser pisken, men ingen gulerod. Hvorfor vil de ikke snakke med os, før de kommer med deres mange planer? Hvad er det, der foregår?

I al sin gru er det ved at gå op for mig, at regeringens forskningsredegørelse af nov. 1998 ikke vil os det godt. Man er usikker. Når der står, at "forskningens afsøgende og kritiske natur har både fortrin og problematiske sider", er det de problemati-

ske sider, der er kommet i fokus. Dette, at det inderst inde har været den naturvidenskabelige og teknologiske udvikling, der hidtil har sat samfundets dagsorden, og egentlig ikke det politiske system, vækker forståelig bekymring. Udfordringen er i høj grad kommet fra jetflyet, p-pillen, fjernsynet og ikke mindst atombomben, uden at embedsmænd og politikere tilsyneladende har kunnet gøre andet end at tilpasse sig. Sådan, sagt i en fart. I dag må de politiske ideer i virkeligheden afpasses efter den teknologiske udvikling, snarere end omvendt. Politikerne er blevet rådvilde og holder sig tilbage, medens embedsmændene prøver på at klare sig med det, de kender: økonomisk styring. Det har udviklet sig til en ubehagelig kamp mellem to kulturer. De tomme ansigter i Folketingets embedsmandsloge er ikke på vores side.

Hvad betyder det? Først og fremmest, at vi ikke må lade os kyse. Der er ikke noget ondt i, at den teknologiske udvikling har været bestemmende. Økonomi er kun en styringsmekanisme, i sig selv producerer den ingenting. Økonomerne har

magten i dansk forskning, men kun fordi man har givet dem den. De minder om skrædderne i Kejserens Ny Klæder. En afdanket forskningsbureaukrat, Peder Olesen Larsen, havde den 15-2-99 en kronik i Jyllands-Posten som han kaldte: "Forskningen udsat for forskning". Der stod intet. Ingen ideer, kun løs snak. De ved ikke, hvad de vil, ud over at beholde magten. De har ikke noget på.

Hvis vi åbent og ærligt erkender konflikten og holder fast ved, at forskningen ikke skal styres, men bruges, og at samfundet nok skal få sine forskningsinvesteringer hjem igen i rigelige mål, selv om vi ikke på forhånd kan sige hvordan, så er der chancer for, at vi måske kan få politikere i tale igen. De er jo bare usikre. De har ikke nødvendigvis en konkret kage at mele. Vi må prøve at få dem tilbage i folketingssalen og tage beslutninger.

Den dag, Forskningsministeriet er nedlagt, og emneområdet administreres af kulturministeriet, er vi kommet et godt stykke videre. Væk med de tomme ansigter og tilbage til tressernes politiske teknologiforståelse. Hvorfor ikke?

Matematik bindes ikke i gymnasierreform

I sidste nummer af FORSKERforum blev Torben Kornbech Rasmussen, direktør i Undervisningsministeriet, citeret for at sige, at det i gymnasiet ikke længere skal være muligt at tage matematik på højt niveau uden også at tage fysik eller kemi.

Men det er ikke tilfældet, lyder det nu fra Undervisningsministeriet. "Der er ikke planer om, at matematik kun skal kunne udbydes i sammenhæng med et andet fag", forklarer kontorchef Torben Christoffersen. Til gengæld gennemføres forsøg med fagpakker bestående af matematik og fysik eller matematik eller kemi på 50 gymnasier. "Hensigten er at opnå bedre samarbejdsmuligheder mellem fagene, og vi håber på, at synergieffekten fører til, at eleverne

når lidt dybere i begge fag", melder Christoffersen.

Hans melding får matematikerne til at ånde lettet op. "Det vil være godt, hvis fysik bindes til matematik, men uheldigt hvis matematik ikke også kan få lov til at stå sammen med andre fag", forklarer studieleder Kjeld Bagger Laursen, Matematisk Institut ved KU. Når matematik skal kunne 'stå sammen' med andre fag, er det fordi mange andre fag har brug for matematik. "Matematik er et uforligneligt modellerings- og beskrivelsesværktøj i mange andre sammenhænge: datatransmissioner har brug for talteori, datalogi har brug for diskret matematik, økonomi har brug for differentialligninger osv.", påpeges det fra Matematisk Institut.

v/

Forpestet af offentlighed

DJØF-tillidsmandsmøde d 18.3.

Der sker en konstant mistænkeliggørelse af, hvad vi laver". Det udbrød en af tilhørerne, da han havde hørt **prof. Christian Hjorth-Andersens** oplæg "Forsvar for den frie forskning" ved årets konference for DJØF's tillidsfolk på universitets- og forskningsområdet.

Og professoren kunne godt følge tankegangen: "Vi er forpestet af offentlighed. Vi er offentligt ansatte, og offentligheden skal selvfølgelig have indblik i, hvad vi laver. Men det er ikke rimeligt, at universitetslæreres arbejde er til konstant diskussion, og at offentligheden kræver, at alle universitetslærere skal arbejde 'over gennemsnittet'! I Den danske Bank er målet, at den samlede bank skal fungere, og det hører med til virksomheden, at nogle i perioder arbejder over gennemsnittet og andre under. Sådan er det i alle virksomheder – også på universiteterne, og det må offentligheden forstå ...", sagde Hjorth-Andersen og tilføjede sarkastisk: "I dag må vi finde os i, at nogle har mødt universitetslærere, som ikke fungerer optimalt hele tiden. Og det fører så over i en fuldstændig meningsløs debat om "nulforskere". Det vigtigste for offentligheden er selvfølgelig, om universiteterne som helhed fungerer, og det gør de".

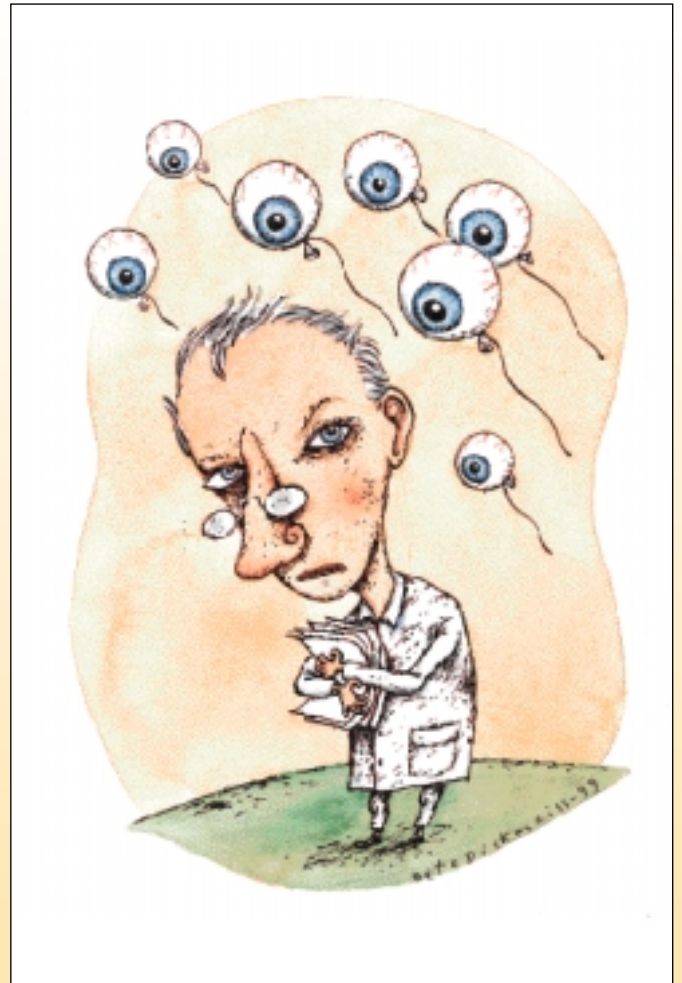
Professorens recept mod offentligheden er, at universitetsfolk skal være mindre defensive. "Det bedste middel mod mistroen er en solid rapportering af, hvad man faktisk foretager sig: i årsberetningen og publicering og formidling. Og jeg tænker vel at mærke ikke på, at man skal føje sig for 'produkt-krav' – politikernes anvendelsesorientering".

Produktorienteret forskningsbegreb

Hermed var Hjorth-Andersen tilbage med en af sine pointer: at der er et stigende pres mod den frie forskning, fordi politikerne har en forestilling om forskning som rubriceret i tre kasser: grundforskning, anvendt forskning og produkter – i en lineær tænkning, hvor de to første elementer skal ende op i det sidste. "Skiftende forskningsministre har med varierende styrke talt om relevans. Og så har de understreget, at skal der være øgede forskningsbevillinger, så skal der også være en større politisk indflydelse. Og da de ikke ved noget om kvaliteten, så vil de have indflydelse gennem relevansen".

Som dokumentation for tankegangen henviste han til de udrådninger og initiativer, som fremgår af Forskningsministeriets hjemmeside: www.fsk.dk.

Han nævnte forskellige indikatorer på en sådan instrumentel tænkning, fx OECD's standard-rubriceringer og senest patentloven: "Heraf fremgår, at grundforskning skal være noget, som kan føre til 'vidensbaserede arbejdspladser'. Med patentloven prøver man at køre en model igennem, hvor grundforskning retter sig mod produkter, det der kan nyttiggøres. Men dermed skævvrider man forskningen".

Udviklingskontrakt – sproglig voldtægt

Også den forskningspolitiske redegørelse er præget af tanktegangen om, at man vil "optimere indsatsen af danske forskningsressourcer". Derfor indføres udviklingskontrakter, benchmarking osv.

"Bare ordet 'kontrakt' er sproglig voldtægt, for der er jo ikke tale om en gensidig forpligtelse. Ministeriet stiller bare krav, mens de ikke vil forpligte sig den anden vej. Der er snarere tale om en asymmetrisk forpligtelse", konstaterede han.

Han spurgte, hvem på KU, der kan forpligte sig. Rektor eller konsistorium kan ikke forpligte sig til bestemte produkter på seks fakulteter eller mere end 100 institutter: "For at det skal have operationel mening, må der laves tre kontrakter: en mellem Forskningsministeriet og KU, en mellem KU og fakulteterne og en mellem fakultetet og institutterne. Og det kan ikke lade sig gøre ..."

Han konstaterede, at udviklingskontrakter er et forsøg på output-styring: "Man taler om, at der hidtil kun har været input-styring, og nu skal man have output-styring. Men det kræver nøje omtanke at have såvel inputstyring, outputstyring og processtyring på samme tid. Og den omtanke kan man tvivle på."

"Jeg vil ikke sige, at udviklingskontrakter direkte sigter mod at genere universiteterne og de ansatte. Men de virker ikke gennemtænkte", sluttede professoren. "Kontrakterne er det seneste udspil mod universiteterne. Med kontrakterne – benchmarking m.m. – sparker man nogle nye begreber ind, som man om nogle år finder ud af er det rene tidsspilde - hvem sagde forskningsbudgettering? Men til den tid finder man bare et andet trylleord at gå videre med..."